

Дыпкур'ер

Беларусь імкнецца развіваць супрацоўніцтва з партнёрамі з розных куткоў свету
Стар. 2

Кошт у Беларусі 1 000 рублёў.

BELARUS 21.BY
Беларусь on-line у Інтэрнэце

Міні-Міс Сусвет-2006

Урокі дасканаласці па версіі "Вадалей"
Стар. 16

Газета выходзіць у другі і чацвёрты чацвер месяца.

12 кастрычніка, 2006

Газета з Беларусі

Голас Радзімы

№ 40-41 (3014-3015)

Выдаецца з 1955 года

News from Belarus

Statement by His Excellency Minister of Foreign Affairs of the Republic of Belarus Sergei Martynov in the 61th Session of UN General Assembly
Стар. 3

Падзея

Цывілізаваная мяжа

Беларусь завяршыла дэмаркацыю граніц з Еўрасаюзам
Стар. 2

Национальный ответ

"Усе мае права на жыццё, але павінна з'яўляцца ў свой час"
Стар. 10

Турыстычны атлас

Сядзіба "Над Нёманам"

Стар. 9

Сітуацыя

Італьянскія прыгоды Вікі Мароз

Стар. 2

Скарбонка

Артмікс-гурт "Рагнеда" з Заслаўя

Стар. 8

Да ўвагі чытачоў!

Наступны нумар газеты "Голас Радзімы" выйдзе 26 кастрычніка 2006 года

Напярэдадні

Мазыран выклікаюць на "Біс"

"Новы дзень" на "Еўрабачанні-2006" прадставіць Андрэй Кунец

Беларусь на IV Міжнародным дзіцячым конкурсе песні "Еўрабачанне-2006" будзе прадстаўляць 10-гадовы Андрэй Кунец з Мазыра. Імя пераможцы стала вядома вечарам 30 верасня падчас трансляцыі ў прамым эфіры Першага канала фінальнага гала-канцэрта Рэспубліканскага дзіцячага конкурсу "Песня для "Еўрабачання". Вынікі падводзілі зыходзячы з тэлефоннага галасавання глядачоў і меркавання прафесійнага журы. Для ўдзелу ў рэспубліканскім дзіцячым конкурсе "Песня для "Еўрабачання" сёлета было пададзена больш за 40 заявак. Пасля праслухоўвання запісаў усіх удзельнікоў прафесійнае журы выбрала 10 песень, якія і былі выкананы ў фінальным гала-канцэце.

Стар. 15

Афіцыйна

Калегія Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцяў прайшла ў Гомелі

11 кастрычніка ў Гомелі адбылося адкрытае пасяджэнне калегіі Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцяў пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь і Гомельскага аблвыканкама.

На калегіі былі прааналізаваны два пытанні: ход выканання Пагаднення аб супрацоўніцтве паміж Рэспублікай Беларусь і Беларускай Праваслаўнай Царквой у Гомельскай вобласці і ра-

бота Савета па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Гомельскага аблвыканкама з грамадскімі нацыянальна-культурнымі аб'яднаннямі.

З дакладамі выступілі старшыня Савета па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Гомельскага аблвыканкама М. Жукевіч, начальнік аддзела па справах рэлігій Камітэта А. Калінаў, начальнік Заканчэнне на **стар. 2**

Анонс

Паказвае "Беларусь-ТБ"

LMI-1, 75 у. д.

"БЕЛАРУСЬ У АСОБАХ"

"Нінэль Шчасная"

19 кастрычніка ў 17.15

Жывапіс і графіка заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі мастачкі Нінэль Шчаснай вядомы далёка за межамі нашай краіны. Яе працы напоўнены незвычайным святлом, цеплынёй, непаўторным каларытам.

"НАРОД, СПРАВДЕКУ НАМ РОДНЫ"

"Узнёслае і змяное"

21 кастрычніка ў 14.05

Фільм прысвечаны манашу Сімяону Полацкаму. Акрамя служэння Госпаду ён узвысіў праваслаўнае слова. Сімяон Полацкі заснаваў Славяна-Грэка-Лацінскую акадэмію ў

Маскве, быў настаўнікам царскіх дзяцей, у тым ліку і Пятра I.

"МЛЫН МОДЫ"

"Журы і госці фестывалю"

22 кастрычніка ў 14.30

Праграма пазнаёміць тэлегледачоў з замежнымі гасцямі "Млына моды - 2006".

"АРБТЫ ЖЫЦЦЯ"

22 кастрычніка ў 15.30

У 2003 годзе дырэктару сярэдняй школы № 147 горада Мінска Пятру Аляксандравічу Меланічу былі нададзены званні "Лепшы настаўнік года" і "Мінчанін года". Аб жыццёвых прынцыпах гэтага чалавека раскажа тэлеперадача.

Час выхаду перадач — мінскі. www.tvr.by

У эфіры "Беларусь"

Новы сезон — новыя праекты

Сёння радыё "Беларусь" слухае больш за 100 мільёнаў чалавек.

Радыёстанцыя "Беларусь", якая працуе ў складзе Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі Рэспублікі Беларусь, арыентавана на слухачоў замежжа. Новы сезон — добрая нагода сустрэцца з журналістамі, яе і скарыстаў галоўны дырэктар галоўнай дырэкцыі замежнага вяшчання Беларускага радыё Навум Гальпяровіч.

Адметнасць сезона перш за ўсё ў тым, што эфір радыёстанцыі "Беларусь" павялічыўся на дзве гадзіны. Цяпер агульны аб'ём вяшчання складае 17 гадзін у суткі. Тры гадзіны таму было толькі чатыры гадзіны — дынаміка развіцця замежнага вяшчання відавочная. Вядзецца дзесяцігадзіннае вяшчанне на англійскай мове ў Інтэрнэце ў рэжыме рэальнага часу. У гэтым сезоне пачынаецца актыўнае асвойванне польскай мовы — Польшча наш сусед, ды і па свецце польскамоўных слухачоў шмат. Пакуль па-польску гучаць толькі навіны. Думаю, скажаў Н. Гальпяровіч, менавіта польская мова стане пятай па ліку мовай нашага эфіру пасля беларускай, рускай, англійскай, нямецкай. Эфір арганізаваны блокамі — беларускі, англійскі, нямецкі і завяршаецца ноччу рускамоўным.

Усяго ж у новым сезоне звыш 100 праектаў. Навум Гальпяровіч кажа на гэты конт: "Мы па іх колькасці і па колькасці перадач займа-

ем другое месца ў краіне пасля Першага канала Беларускага радыё. Над паліпшэннем нашых перадач працаваў вялікі калектыў Белтэлерадыёкампаніі.

65 працэнтаў вяшчання займаюць грамадска-палітычныя і інфармацыйна-аналітычныя праграмы. 23 працэнты — культурна-пазнавальныя і 12 працэнтаў — музычныя. Слухачоў цікавіць усё, што звязана з нашай краінай, у тым ліку знешняя, унутраная палітыка, эканоміка, сацыяльныя, культурныя аспекты, гісторыя.

"Беларусь" па-ранейшаму працуе для беларускай дыяспары. "Гэта наша прырыштэтная задача. І мы вельмі рады, што пазыўныя нашай радыёстанцыі ведаюць у свеце. З кожным новым сезонам колькасць слухачоў павялічваецца, а значыць, усё больш людзей ва ўсім свеце даведваюцца пра Беларусь і тое, як мы жывём", — сказаў Навум Гальпяровіч.

Заканчэнне на **стар. 12**

ААЭ	Беларусь	Германія	Іран	Кітай	Малдова	Расія	Туркменістан	Чэхія
Аргенціна	Бельгія	Данія	Італія	Куба	Мексіка	Румынія	Турцыя	Швейцарыя
Арменія	Бразілія	Егіпет	Казахстан	Кыргызстан	Нарвегія	Сербія	Узбекістан	Швецыя
Аўстралія	Венгрыя	ЗША	Канада	Латвія	Нідэрланды	Сірыя	Украіна	Эстонія
Аўстрыя	В'етнам	Ізраіль	Карэя	Лівія	ПАР	Славакія	Уругвай	Японія
Балгарыя	Вялікабрытанія	Індыя	(Паўднёвая)	Літва	Польшча	Славенія	Францыя	

"Голас Радзімы"
ў 52 краінах

Дыпкур'ер

Беларусь імкнецца развіваць супрацоўніцтва з партнёрамі з розных куткоў свету

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка 3 кастрычніка прыняў даверчыя граматы паслоў дзесяці дзяржаў: Аўстраліі, Босніі і Герцагавіны, Венгерскай Рэспублікі, Каралеўства Данія, Гарданскага Хашыміцкага Каралеўства, Рэспублікі Кіпр, Ісламскай Рэспублікі Маўрытанія, Ісламскай Рэспублікі Пакістан, Рэспублікі Філіпіны, Паўднёва-Афрыканскай Рэспублікі. Усе паслы будуць выконваць свае абавязкі ў Расійскай Федэрацыі і Рэспубліцы Беларусь па сумяшчальніцтве.

На цырымоніі ўручэння даверчых граматаў кіраўнік дзяржавы заявіў, што сам факт уручэння даверчых граматаў пасламі дзяржаў Азіі, Афрыкі, Еўропы, а таксама Аўстраліі сведчыць аб мнагавектарнасці беларускай знешняй палітыкі, імкненні Беларусі весці канструктыўны дыялог і развіваць супрацоўніцтва з партнёрамі з розных куткоў свету. Прэзідэнт выказаў надзею, што краіны, якія прадстаўляюць паслы, маюць намер будаваць з Беларуссю ўзаемавыгадныя і раўнапраўныя адносіны.

“Добрая воля і ўзаемная зацікаўленасць дапамогуць пераадо-

лець любыя адлегласці і знайсці аптымальныя магчымасці для развіцця ўсебаковых сувязяў і плённага супрацоўніцтва з Рэспублікай Беларусь”, — перакананы Аляксандр Лукашэнка.

Звяртаючыся да паслоў усіх 10 дзяржаў, Аляксандр Лукашэнка адзначыў, што ад іх у значнай ступені залежыць узровень і характар адносін паміж нашымі дзяржавамі. Ён выказаў надзею, што дыпламаты будуць выконваць сваю місію добрасумленна і добразычліва ў адносінах да Беларусі. У сваю чаргу прэзідэнт паабяцаў, што як кіраўнік дзяржавы ён створыць усё ўмовы для таго, каб паслам

камфортна працавала на карысць нашых краін і народаў.

Беларускі бок зробіць усё магчымае для таго, каб нягледзячы на вялікую геаграфічную адлегласць Беларусі і Аўстраліі сталі бліжэй адна да адной у сферах эканамічнага і палітычнага ўзаемадзеяння. Аб гэтым заявіў Прэзідэнт краіны Аляксандр Лукашэнка на цырымоніі ўручэння даверчых граматаў паслом гэтай дзяржавы.

НА ЗДЫМКУ: Аляксандр ЛУКАШЭНКА і Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Аўстраліі ў Расійскай Федэрацыі і Рэспубліцы Беларусь (па сумяшчальніцтве) Роберт ТАЙСАН.

Фота Мікалая ПЯТРОВА, БелТА.

Дзяржава і дыяспара

Уладзімір Дражын сустраўся з Генеральным дырэктарам Дэпартаменту нацыянальных меншасцяў і эміграцыі Літвы

Адбылася сустрэча Пасла Беларусі ў Літве Уладзіміра Дражына з Генеральным дырэктарам Дэпартаменту нацыянальных меншасцяў і эміграцыі пры ўрадзе Літвы Антанасам Пятраўскасам.

Бакі выказалі задавальненне ўзроўнем партнёрскіх сувязяў, у якасці станоўчага прыклада былі адзначаны ўвага і падтрымка, якія аказваюць урады дзвюх краін беларускай і літоўскай дыяспарам. Падкрэслена важнасць магчымасці пастаяннага дыялогу паміж установамі адукацыі і творчымі структурамі, які накіраваны на захаванне культурнай, моўнай і этнічна-

най самабытнасці. Адзначана значнасць таго, што прадстаўнікі дыяспар маюць магчымасць навучаць сваіх дзяцей на роднай мове.

Асабліва ўвага была надарэна правядзенню сумеснай работы, накіраванай на захаванне беларускай нацыянальнай культуры і мовы. У Дражын праінфармаваў А. Пятраўскаса аб правядзенні мерапрыемстваў

Пасольствам разам са Згуртаваннем беларускіх грамадскіх арганізацый у Літве, у прыватнасці, аб арганізацыі 30 верасня Дня беларускай культуры ў горадзе Паневяжысе і 1 кастрычніка — Свята беларускай песні ў Вільнюсе. Адбыўся абмен думкамі па шэрагу сумесных праектаў, рэалізацыя якіх намерана на 2007 год.

Па матэрыялах прэс-службы МЗС.

Афіцыйна

Калегія Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцяў прайшла ў Гомелі

— Пачатак на 1-й стар. — аддзела па справах нацыянальнасцяў Камітэта Ю. Уральскі і іншыя.

Вядучае месца ў рэлігійным жыцці Гомельскай вобласці займае Беларуская праваслаўная царква, якая аб'ядноўвае 171 прыход Гомельскай і Тураўскай епархій. У прыходах нясуць службу 232 святары. У епархіях дзейнічаюць шэсць манастыроў. На тэрыторыі вобласці — 127 праваслаўных храмаў, 20 з іх

знаходзяцца ў стадыі будаўніцтва. За перыяд з 2002 па 2006 гады Беларуская праваслаўная царква перададзена 15 культурных і іншых будынкаў. БПЦ актыўна развівае напрамкі сацыяльнай службы і дабрачыннай дзейнасці.

У ходзе выканання ў рамках Пагаднення сумесных праграм супрацоўніцтва органаў дзяржаўнага кіравання і Беларускай праваслаўнай царквы ў Гомельскай вобласці ўмацоўваецца сіс-

тэма ўзаемадзеяння на мясцовым узроўні, што дазваляе вырашаць духоўна-маральныя і сацыяльныя праблемы.

У заключным слове старшыня Камітэта Леанід Гуляка адзначыў, што вызная калегія — гэта рэальная магчымасць для рэгіёнаў на практыцы прадэманстраваць свае лепшыя напрацоўкі па захаванні канфесійнай згоды ў Рэспубліцы Беларусь.

Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.

Сітуацыя

Італьянскія прыгоды Вікі Мароз

Выхаванка дзіцячага дома ў Вілейцы 10-гадовая Віка Мароз знаходзілася гэтым летам на адпачынку ў Італіі, італьянская сям'я, у якой жыла дзяўчынка, не вярнула дзіця ў назначаны тэрмін, 20 дзён хавала яе ў манастыры. Пасля рашэння італьянскага суда Віка Мароз была адпраўлена на радзіму.

Зараз, як удакладніў міністр адукацыі Беларусі Аляксандр Ра-

дзькоў, Віка Мароз знаходзіцца ў Беларусі на рэабілітацыі. “Адчувае яна сябе добра. Аднак ёсць яшчэ тонкі псіхалагічны момант, і яна павінна адаптавацца”, — сказаў ён.

А. Радзькоў таксама адзначыў, што, паколькі дзяўчынку вярнулі, у бліжэйшы час Беларусь узновіць супрацоўніцтва з італьянскім бокам па праграме адпачынку беларускіх дзяцей у Італіі.

А. Радзькоў не выключыў, што Віка Мароз будзе аддадзена на ўдачарэнне гэтай жа італьянскай сям'ёй у выпадку, калі італьянская пара прадставіць усе неабходныя дакументы, устаноўленыя беларускім і італьянскім заканадаўствамі.

Ён таксама паведамаў, што каля 20 дзяцей з 2004 года былі перад-

адзены ў італьянскія сем'і на ўсынаўленне. “Мы сочым за сям'ямі ўсіх нашых дзяцей, і мы ведаем, дзе яны знаходзяцца і што з імі адбываецца. У выпадку, калі італьянцы прадставіць неабходныя дакументы на ўдачарэнне Вікі Мароз, мы разгледзім іх просьбу ў тэрміны, устаноўленыя беларускім заканадаўствам”, — сказаў Радзькоў.

Між тым, адвакат Дзіега Перуджыні, які абараняў інтарэсы беларускага боку, заявіў, што Віка будзе аддадзена на ўдачарэнне той жа беларускай сям'і, дзе жыве яе 13-гадовы брат. Па словах адваката, зараз Віка Мароз знаходзіцца ў адным з беларускіх інтэрнатаў сямейнага тыпу, з ёй два італьянскія псіхологі. Ён таксама заявіў, што дзяўчынка адчувае сябе “добра”.

РІА “Новости”.

Падзея

Цывілізаваная мяжа

Беларусь завяршыла дэмаркацыю граніц з Еўрасаюзам

Беларусь завяршыла фізічную дэмаркацыю граніц з краінамі Еўрасаюза. Аб гэтым заявіў старшыня Дзяржкамітэта пагранвойскаў генерал-лейтэнант Аляксандр Паўлоўскі на цырымоніі ўстаноўкі апошняга памежнага

слупа на граніцы Беларусі з Латвіяй.

Ён быў урачыста ўстаноўлены на мяжы з Латвіяй недалёка ад населенага пункта Карасіна Браслаўскага раёна Віцебскай вобласці ў прысутнасці дыпламатаў краін ЕС, прадстаўнікоў памежных службаў Літвы і Латвіі. Тым самым завяршана фізічнае абазначэнне на мясцовасці Прыбалтыйскага ўчастка беларускай мяжы працягласцю 850 кіламетраў.

Фота Фёдора ЧЫГАРОВА, БелТА.

З прэс-канферэнцыі

Шклозавод “Нёман” — выбірае паўднёвы вектар

Грамадскі прэс-цэнтр Дома прэсы прапонуе ў Бярозаўцы выязную прэс-канферэнцыю. Яе тэма — “Шклозавод “Нёман”: традыцыі і новыя тэхналогіі ў беларускай шкловытворчасці. Пытанні тэхнічнага перааснашчэння прадпрыемства. Пашырэнне рынкаў збыту ва ўмовах жорсткай канкурэнцыі”. З журналістамі сустрэліся дырэктар ААТ “Шклозавод “Нёман” І. Бацян і вядучыя спецыялісты.

ААТ “Шклозавод “Нёман” градаўтвараючае прадпрыемства, на якім працуе 4 144 чалавекі, размешчана ў горадзе Бярозаўка Лідскага раёна Гродзенскай вобласці. Тэрыторыя прадпрыемства складае 16,246 гектара.

Прадпрыемства мае векавыя традыцыі. У 1883 годзе на беразе ракі Нёман паслядоўнікі знакамітай расійскай школы Юліус Столле і Вільгельм Краеўскі арганізавалі вытворчасць шкла. У тую час гэта было малое прадпрыемства з адной шкловарыльнай печкай і дваццацю працаўнікамі, якое выпускала аптэкарскі і піўны посуд. У 2003 годзе шклозаводу “Нёман” споўнілася 120 гадоў.

З часам завод пашыраўся, пабудаваны новыя цэхі: па вытворчасці шкловырабаў, бытавога посуду з каляровага, бескаляровага і хрустальнага шкла і цяпер тут выпускаюць больш за 2 000 най-

менняў прадукцыі. Вырабы дэкарыруюцца каляровым роспісам, золатам, дэколямі і іншым.

На шклозаводзе працуе шмат людзей, якія працягваюць сямейную традыцыю. Усеагульнай павагай карыстаюцца дынастыі Шыманскіх, Каламыцкіх, Казакоў, Кіслякоў... Усяго на заводзе іх больш за 100.

Сёння вырабы завода карыстаюцца папулярнасцю ва ўсім свеце. Прадукцыя “Нёмана” экспартуецца ў Расію, Германію, Галандыю, Бельгію, Балгарыю, Грэцыю, Італію, Францыю, ЗША, Канаду, Казахстан, Літву, Латвію, Эстонію і іншыя краіны.

Усяго на экспарт за студзень-жнівень 2006 года было адгружана прадукцыі на суму 8891,5 тысячы долараў ЗША, што на 53,7 працэнта больш, чым за такі ж перыяд 2005 года.

Праводзіцца асваенне новых рынкаў. Сёлета партнёры з'явіліся ў Тайвані, Узбекістане, Азербайджане... На 2007-2010 гады запланавана асваенне рынкаў Паўднёвай і Цэнтральнай Амерыкі, Паўднёвай Карэі, Індыі, Таджыкістана. Гэта дазволіць пашырць геаграфію збыту шклопрадукцыі, павялічыць аб'ёмы продажу.

Ірына ЗАЯЦ.

Statement by His Excellency Minister of Foreign Affairs of the Republic of Belarus Sergei Martynov in the 61th Session of UN General Assembly

It is generally considered that the struggle of ideologies has passed into history together with the collapse of the bipolar world order. Yet in reality the world continues a painful quest for the system of ideas that could ensure its security, justice and prosperity. The 2005 World Summit and the current General Assembly debate are a good evidence of this quest.

Nowhere but on this rostrum one gets such an acute sense that ideas and their struggle are not an abstract matter. They permeate the flesh and blood of millions and billions of people. I hope many of you would agree that free self-determination is the main ideology of the modern world. Isn't it absolutely clear that as long as there is no independent Palestinian state which peacefully co-exists with all its neighbours, as long as Iraq is not free from occupation, terrorism and extremism will remain inevitable and invincible. Attempts to solve the problems of self-determination by violent — military or other — measures from the outside result only in the increasing ranks of their ruthless disciples.

In the modern world free self-determination is not only an issue of state independence and sovereignty. This is also an issue of recognising — not in word, but in deed — a diversity of ways to progress of countries and peoples. We must provide Palestinians, Iraqis, Lebanese and other peoples with a possibility to build their own homes in the way they want. Any help should come only then and in such a manner as they wish it and not as deemed appropriate by the ideologists of crusades in some capitals. There are no clever and foolish, superior and inferior, righteous and vicious peoples and religions. There are just people of the planet who are equally eager for happiness, simple and worthy.

Five years which have passed since 11 September 2001 proved with a painful

clarity that ideology and practice of crusades do not bring peace and democracy. They lead to the devastation of states, the destruction of a fabric of life of entire nations, death of children, women, innocent civilians. They also result in an upsurge of terrorism, growing ranks of its followers and supporters.

It is in the same way that religious intolerance, rejection of beliefs and conventions of other people do not bring spiritual harmony and unity. They cause an outbreak of radicalism, fanaticism and extremism.

Encouragement of religious tolerance within societies should become a responsibility of political and state leaders.

International security and global stability are inseparable from the solution of the world development problems. Security and development are inseparable. This is not some artificial linkage created in the halls of the United Nations. Its real nature has been clearly shown by the events in the suburbs of Paris.

Are we — here, in the General Assembly, and our colleagues in the capitals of the richest countries — waiting for an even more alarming signal? Are we waiting for the spiraling extremism caused by the lack of prospects for the future? The situation is as clear as it can get. And it is clear that inadequate reflection of the priorities of development and development assistance in the 2005 World Summit outcome document was a serious mistake of the international community.

How can we correct this mistake? Only by earnest — and not hypocritical — practical efforts to implement the Millennium Development Goals. Before too long we will see new proposals based on the results of the large-scale study on raising system-wide coherence and coordination of actions of the agencies of the UN system in the field of development assistance. Our task is to implement these important initiatives in deed.

The Millennium Development Goals are clear. None is easily achievable. These problems are too old and too deep-rooted for them to be solved by incremental and shallow methods. Nobody treats a dangerous infection with aspirin. A serious task requires serious tools.

This is why the time has come for the deep transformation of the Bretton Woods institutions. They were established in a different era. They were established for different

purposes. They should be changed and made to serve the cause of global development.

A special role in making the development a success — not a problem — will belong to the Economic and Social Council as the major United Nations coordinating body on development. Special responsibility will rest on the shoulders of the members of the Council.

Belarus is a candidate to ECOSOC for 2007-2009. I appeal to you, distinguished delegates of the United Nations Member States, with a request to support Belarus in the elections to be held during the current session.

You may rest assured that the Republic of Belarus will not fall short of your expectations. As a member of the United Nations since 1945, Belarus has never wavered in her devotion to the purposes and principles of the Charter of the United Nations. As a member of the Non-Aligned Movement since 1998, Belarus actively and resolutely stands for the implementation of the goals and principles of the Movement, practical strengthening of its role in international affairs.

Our responsibility and concern for the destiny of the world are sincere. There is a lot of evidence to prove it. In her region the Republic of Belarus is a donor of international security.

Belarus was the first country in the world to renounce voluntarily the possession of nuclear weapons she had it her at disposal.

Despite all difficulties of the transition period, our country was among the first to respond to the plight of people struck by tsunami in the Indian Ocean in 2004 and provided humanitarian assistance to the disaster-stricken countries of the South-East Asia.

Neither was our country an indifferent contemplator of the recent conflict in the Middle East. At the height of the hostilities Belarus invited the children from the states ravaged by war to come to Belarus for health rehabilitation.

Adherence of Belarus to the cause of development is also sincere and firm. Implementation of the international development agenda will be the indisputable priority of our work in the ECOSOC.

And what is the most important: we know how to do it.

Having been left 15 years ago, after the collapse of the Soviet Union, without natural resources and foreign markets, without her national

currency and international assistance, we have achieved our economic and social objectives. They may be considered modest if compared to the most developed countries but they are of critical importance as a stage in our movement forward, as an evidence of what a medium-size state can achieve in the most difficult of circumstances. Among other hardships we had to deal on our own with the Chernobyl disaster. That disaster affected more than 20 per cent of our population with radioactive contamination, made it impossible to use more than 20 per cent of arable land and 30 per cent of forests. Chernobyl's direct damage alone in Belarus measures up to 35 annual national budgets. It is more than appropriate to recall it today, in the year of 20th anniversary of this largest man-made disaster in the history of mankind.

Having overcome a 50 per cent decline in economy and having rejected formulae that the International Monetary Fund tried to impose upon us, Belarus was the first among the CIS countries to restore and raise the level of GDP to 120 per cent of its peak Soviet value. We created a market economy with a strong social emphasis. We have preserved free education, including higher education, and health care, the high quality and availability of social services for all people without any exception. We have reduced unemployment to 1.5 per cent and are successfully curbing inflation.

I am confident that experience, approaches and knowledge of Belarus will be a useful contribution to the work of ECOSOC on Millennium Development Goals. If the majority of you give us the credit of trust, we will most actively and persistently work for a stronger ECOSOC role in addressing the development challenges.

Together with those who share these approaches we will work to reform the social and economic sphere of the United Nations. Reform measures are not working yet. Without these measures the activity of different UN funds and programmes at a country level can never be effective. To continue a 'business as usual' approach in these matters would mean to leave the Millennium Development Goals on paper.

There is also a large 'debit balance' in the UN activities outside ECOSOC. There has been no substantial movement towards the enhancement of the role of the General Assembly as a

principle organ of the United Nations.

So far there has been no progress in reorganisation of the Security Council, a key element in the UN reform. Sluggishness of the Security Council in addressing situation in Lebanon causes not only sorrow and frustration but once again convinces us of the disparity between the Security Council and the image of the world as we know it today.

However, we are pleased to note a movement in the right direction from the fork-in-the-road where, in the words of the UN Secretary-General Kofi Annan, the UN has found itself several years ago.

The last year's summit has undoubtedly become a 'spur' for the international community. It made us cast a new look on the world and made us take a decisive action.

Our organisation has already achieved some results which were hardly conceivable even a couple of years ago.

Peacebuilding Commission was established. At the foundation of this important step lies a realisation by all of us of an urgent need for a stronger UN role in post conflict recovery.

Human Rights Council was created. This happened because among other things we came to a paradoxical conclusion: the discussion of human rights issues in the UN, or rather what this process has become over the years, ceased to protect and promote human rights. Instead of it Commission on Human Rights was transformed into a handy instrument to serve the selfish interests of a small group of countries and to pressure other nations. We need to continue the Council's first timid steps towards restoration of the letter and the spirit of the UN Charter.

These two examples of our 'positive balance' are indicative. They prove that Member States can reach agreement on the most difficult issues. We need just two conditions — a true responsibility for the fate of the world and a political will to engage in action and not in shallow talk.

Having made after the 2005 World Summit right and important steps in the human rights area, the international community should take new actions at this session.

Such actions should be aimed at a true promotion of human rights and protection of the real victims of human rights violations, and not at getting even with disagree-

able nations by abusing an unjust instrument of country-specific resolutions.

As a major step towards the practical promotion of human rights and protection of victims of one of the most acute and painful phenomenon of the modern world, together with other partners Belarus has elaborated a draft resolution on improving international coordination in fighting human trafficking and is presenting it to the General Assembly at this session. A global scale of that challenge requires from all of us not shallow talk but truly coordinated and purposeful actions. We see the goal of these efforts in elaborating a UN strategy on fighting human trafficking.

Please support the establishment on a system-based approach of a Global Partnership Against Slavery and Trafficking in Human Beings. Who else but the UN should care about dozens, hundreds and perhaps millions of victims of modern slavery, above all women and children? Who else but the UN should encourage better international coordination in eradicating this phenomenon which is an utter disgrace for our century?

At the World Summit many leaders spoke about the 'spirit of San-Francisco'. The spirit of San-Francisco in 1944-1945 came from the sense of responsibility of nations in dealing with the problems of the world. Not by the responsibility for their own narrow interests — this is obvious and simple — but for a common cause. This spirit became possible as a result of a huge disaster — the Second World War, about 60 million deaths and inconceivable suffering of hundreds of millions. Do we also need a huge disaster to restore that spirit? I am sure, we do not. I hope we all have learned the lessons of history.

After an era of romantic ideals and their tragic failure in the 1990s mankind today is coming to a more elaborate perception of what kind of world order it needs.

The Summit of the Non-Aligned Movement in Havana has demonstrated a clear aspiration of the majority of the nations of the world to move from the self-exhausted unipolar world to the multipolar world, fair and stable, based on the interdependency of diverse global and regional centres of power. To the world fit for all.

The Havana Summit has shown: humanity should be humane. This should be the United Nations motto for the challenging 21st century.

Вольга ГАНЧАРОВА:

“Беларуская нацыянальная меншасць — гэта людзі, якія адчуваюць сябе грамадзянамі Малдовы і годна прадстаўляюць Беларусь”

Адзін з асноўных накірункаў дзейнасці Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцяў — міжнароднае супрацоўніцтва ў галіне абароны правоў нацыянальных меншасцяў. У Камітэце складалася даволі развітая сістэма міжведамаснага супрацоўніцтва з аналагічнымі дзяржаўнымі органамі іншых краін. Найбольш цесныя і выніковыя адносіны — з Бюро міжэтнічных адносін Малдовы, Дэпартаментам нацыянальных меншасцяў і эміграцыі пры ўрадзе Літоўскай Рэспублікі, рыхтуецца пагадненне з Дзяржаўным камітэтам Украіны па справах нацыянальнасцяў і міграцыі. Развіваюцца адносіны з Расіяй, асабліва са структурнымі аддзяленнямі абласных адміністрацый Расійскай Федэрацыі. Пэўныя кантакты напрацаваны з дзяржаўнымі структурамі ў Польшчы, Латвіі і Эстоніі. Кожная дамоўленасць аб супрацоўніцтве па пытаннях нацыянальнасцяў з’яўляецца тыповай, але прадугледжвае асаблівасці ў залежнасці ад спецыфікі той краіны, з якой яно падпісваецца. Асноўныя палажэнні такіх дамоў — аб аказанні пэўнай дапамогі: арганізацыйнай, метадычнай, матэрыяльнай, фінансавай, а таксама аб дзейнасці арганізацый беларусаў, якія пражываюць у той ці іншай краіне, і аб’яднанняў нацыянальнасцяў у Беларусі. У рамках падпісаных дамоўленасцяў адбываюцца абмен інфармацыяй, абмен вопытам работы, тэкстамі нарматыўных і заканадаўчых дакументаў у сферы забеспячэння правоў нацыянальных меншасцяў і ў сферы супрацоўніцтва з суайчыннікамі за мяжой. Паказальным з’яўляецца супрацоўніцтва Камітэта з Бюро міжэтнічных адносін Малдовы. Аб асаблівасцях работы, а таксама аб дзейнасці беларускіх арганізацый у Малдове расказвае генеральны дырэктар Бюро міжэтнічных адносін Вольга ГАНЧАРОВА:

— У Малдове пражывае больш за 120 этнасаў. Дэпартамент (з красавіка 2005 года перайменаваны ў Бюро) міжэтнічных адносін быў створаны ў 1991 годзе як орган дзяржаўнай выканаўчай улады. Асноўнай функцыяй яго было абараняць у тым праблемныя 90-ыя гады інтарэсы нацыянальных меншасцяў, падтрымліваць нацыянальную культуру

вы Урада аб некаторых мерах па падтрымцы цыган, закон аб правах асоб, якія належыць да нацыянальных меншасцяў, і прававым статусе іх арганізацый (2001), канцэпцыя нацыянальнай палітыкі Рэспублікі Малдова (2004). Цяпер асноўнымі напрамкамі дзейнасці Бюро з’яўляюцца захаванне і развіццё нацыянальных культур і моў народаў, якія пражываюць у шматнацыянальнай Малдове, фарміраванне каштоўнасцяў актыўнага білінгвізму, выхаванне ў грамадзян пачуцця патрыятызму і адказнасці перад краінай пражывання.

Унутранае заканадаўства, што забяспечвае магчымасць развіцця культур і моваў прадстаўнікоў розных нацыянальнасцяў, падтрымліваецца мноствам міжнародных нарматыўна-прававых актаў. Сярод іх — Усеагульная дэкларацыя правоў чалавека, Канвенцыя аб ліквідацыі ўсіх форм расавай дыскрымінацыі і іншыя.

Не так даўно Малдова падпісала план дзеянняў “Рэспубліка Малдова — Еўрапейскі Саюз”. У адпаведнасці з ім краіна павінна вырашаць пытанні, звязаныя з гарманізацыяй міжэтнічных адносін, стварэннем умоў для развіцця этнічных культур, моў, падтрымкі і развіцця малдаўскай мовы і культуры, умацавання дзяржаўнасці Рэспублікі Малдова.

— Наколькі актыўна беларуская дыяспара ў Малдове?

— У Бюро міжэтнічных адносін акрэдытаваны 84 этнакультурныя арганізацыі. Беларусы, на мой погляд, адны з самых арганізаваных і актыўных. Адметна тое, што члены арганізацый рознага ўзросту. Самаму старэйшаму — 80 гадоў, а малодшаму — усяго 6. Беларуская абшчына — гэта тое, што пераходзіць па спадчыне малодшым пакаленням.

Разам толькі летася мы правялі

больш 20 мерапрыемстваў, сярод якіх — святкаванне 60-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне, Дні Беларусі, Дні славянскага пісьменства і культуры, прэзентацыя “Анталогіі малдаўскай паэзіі” на беларускай мове ў Кішынёве і ў Мінску. Вялікую дапамогу беларусы атрымліваюць ад Пасольства Рэспублікі Беларусь у Малдове.

Нам у рабоце з беларусамі вельмі дапамагае Пагадненне паміж Урадамі Малдовы і Беларусі, што дзейнічае з 1997 года, аб супрацоўніцтве па забеспячэнні правоў асоб, якія належыць да нацыянальных меншасцяў.

У цэлым, беларускую дыяспару можна ахарактарызаваць як вельмі згуртаваную. У сваёй дзейнасці беларусы заўсёды кіруюцца такім прыняццям, што “нам няма чаго дзяліць”. Для беларускай дыяспары імідж краіны больш прыярытэты, чым асабісты інтарэсы. Яны заўсёды імкнучыся прыгожа прадставіць Беларусь і беларускі народ.

— Ці маюць магчымасць беларусы, вывучаць родную мову?

— Для дзяцей у нас існуе нядзельная школа. Як бачна з назвы, заняткі праходзяць па нядзелях. Выкладчыкамі з’яўляюцца этнічныя беларусы. Перавага аддаецца людзям з вышэйшай гуманітарнай адукацыяй, асабліва педагагічнай. Вынікі ёсць: штогод выпускнікі паступаюць у вышэйшыя навучальныя ўстановы Беларусі. Калі ў міжнародным дзіцячым лагэры ва Украіне праходзіў фестываль “Вытокі талерантнасці”, Малдова прадставіла інтэрнацыянальную каманду. У яе ўваходзілі прадстаўнікі 10 этнасаў. Вельмі яркаватым атрымалася выступленне беларускай дзяўчынкі, якая на высокім узроўні прадставіла сваю мову, нацыянальны строй.

Для дарослых у Бюро арганізаваны курсы вывучэння малдаўскай

мовы. Гэта зроблена для таго, каб дапамагчы чалавеку адаптавацца да новых умоў.

У Малдове існуе Дом нацыянальнасцяў. У гэтым будынку змяшчаецца і Бюро міжэтнічных адносін, і пакоі нацыянальных аб’яднанняў, дзе яны займаюцца статутнай дзейнасцю. Сваім пакоем абзавяліся і беларусы. У Доме — дзве вялікія залы — канферэнц-зала і канцэртная, дзе ўсе жадаючыя, у тым ліку і беларуская абшчына, могуць праводзіць свае мерапрыемствы. Так, у нашай канцэртнай зале адбыўся першы Кангрэс беларусаў. У канферэнц-зале праходзяць “круглыя сталы”, канферэнцыі.

— Ці хапае ў Малдове інфармацыі пра Беларусь?

— На мой погляд, хапае. У газетах “Незалежная Малдова” і “Малдова суверэна” выходзіць укладшы аб Беларусі на рускай і часткова на беларускай мовах. Мы глядзім перадачы беларускага спадарожнікавага тэлеканала “Беларусь-ТБ”.

Часта пра Беларусь расказваюць па малдаўскаму радыё і тэлебачанні. І гэта невыпадкова, бо ў Беларусі і Малдове вельмі цесныя сувязі. Актыўна з Беларуссю працуе Міністэрства сельскай гаспадаркі Малдовы. Заклучаны дамовы аб пастаўках садавіны і гародніны. У СМІ падрабязна асвятляецца гэтая сфера дзейнасці.

— Гэта ваш першы візіт у Беларусь?

— Не, я і раней бывала ў Мінску, толькі вельмі даўно. Тады мне спадабаўся ваш горад, зараз — яшчэ больш. Моцныя ўражанні выклікала ілюмінацыя начнога Мінска. Заўважыла, што ў горадзе будзеца шмат новых дамоў, і гэта добра. Калі ідзе будаўніцтва, значыць людзі ўпэўнены ў заўтрашнім дні.

Кацярына НЕМАГАЙ.
Фота Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

Пасляслоўе

Рэха Дня беларускага пісьменства ў Малдове

Гасцінная Малдова сустрэла нас шыкоўнымі хрызантэмамі і квітнеючымі каштанамі

Беларусь і Малдова працягваюць абменьвацца культурнымі “дасантэмі”. У мінулым годзе Мінск прымаў дарагіх гасцей-сяброў сонечнай Малдовы. Я прысутнічала на ўрачыстым адкрыцці Дзён Рэспублікі Малдова ў Вялікай зале Белдзяржфілармоніі і на закрыцці ў Палацы чыгуначнікаў. Не ведаю, як толькі вытрымалі сцены, што сапрашаліся ад гарачых апладысмантаў удзячных глядачоў, адрасаваных знакамітаму “Флуерашу”, Канстанціну Масковічу і многім-многім дзеячам культуры Малдовы...

Я добра ведаю высакародных, інтэлігентных людзей з малдаўскай дыяспары ў Беларусі, з якімі сустракаюся на шматлікіх літаратурных, фальклорных, святочных вечарах. Старшыня абшчыны Антаніна Валько, яе намеснік Георгій Пушкаш годна прадстаўляюць свой народ.

Даўно марыла я пабываць на іх

радзіме. І вось Пасольства Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Малдова, Кардынацыйны савет беларускіх абшчын Малдовы, таварыства “Малдова — Беларусь” у рамках святкавання Дня беларускага пісьменства 22-25 верасня правялі фестываль беларусаў Малдовы “Беларусь — мая Радзіма”. Мне пашчасціла пабачыць зямлю працавітых людзей Малдовы з і прыняць удзел у многіх незабытых, яркіх мерапрыемствах.

Праграма была разнастайнай і багатай. Адбыўся прэм’ерны паказ мастацкага фільма “Спакуса” у кінатэатры “Патрыя”, сустрэча з яго стваральнікамі і прадстаўнікамі кінастудыі “Беларусьфільм”. Дарэчы, музыку да беларускага фільма напісаў славетны малдаўскі кампазітар Яўген Дога.

У бібліятэцы імя М.В. Ламаносава адкрылася тэматычная выстаўка беларускай кнігі “Сучасная Бела-

русь: дасягненні і перспектывы”, якую вельмі цікава, кваліфікавана прадставіла загадчык сектара Нацыянальнай бібліятэкі Яўгенія Галіеўская. А там было на што паглядзець. Толькі ўпэўнена ў сваіх сілах краіна можа дазволіць сабе выпуск такіх кніг! Дарэчы, калі выстава прэзентавалася ў Славянскім універсітэце Кішынёва, адзін, уражаны ўбачаным студэнт сказаў: “Хачу быць беларусам”.

У час сустрэчы з прадстаўнікамі беларускіх арганізацый Малдовы галоўны рэдактар газеты “Голас Радзімы” Наталля Салук расказала пра творчыя планы выдання, работу калектыву на кансалідацыі дыяспары, а таксама дала некалькі інтэрв’ю для радыё і тэлебачання. Таксама ў ходзе візіту адбылося падпісанне дамовы аб працы супрацоўніцтва паміж рэдакцыямі газет “Голас Радзімы” і “Независимая Молдова”.

Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі імя Янкі Купалы, Нацыянальнай прэміі Італіі і таварыства “Дантэ Аліг’еры”, старшыня таварыства дружбы “Беларусь — Малдова” і “Малдова — Беларусь”, якое ўзначальвае заслужаная артыстка Малдовы Маргарэта Івануш, былі падпісаны дамовы аб супрацоўніцтве на 2007-2008 гады.

У вельмі насычанай багатай праграме была запланавана творчая

сустрэча паэта У. Скарыніна з педагогамі і студэнтамі Славянскага універсітэта. Студэнты засыпалі цікавымі пытаннямі.

Плёнай была сустрэча ў Саюзе пісьменнікаў Малдовы, на якую прыйшлі паэты і празаікі. Увага была засяроджана на выхадзе двухтомнай анталогіі малдаўскай паэзіі ў перакладзе на беларускую мову нашымі славутымі паэтамі. Акадэмік Міхай Чымпой расказаў пра дзейнасць Саюза пісьменнікаў Малдовы, які аб’ядноўвае 280 чалавек. Амерыканскі сумесны план выхаду беларускай анталогіі на малдаўскай мове.

— Заканчэнне на 12-й стар.

Наталля МАРЦЫНКЕВІЧ, загадчыца Музея кнігі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі:

“Кніжныя рарытэты: сувязныя стагоддзьяў”

Аб тым, што зазіхаеце крышталі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, ведае ўся краіна. З розных куткоў з'яжджаюцца людзі, каб пабачыць на свае вочы гэтае звышсучаснае камп'ютэрыванае дзіва. І вось яшчэ навіна. Першага верасня 2006 года ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылося ўрачыстае адкрыццё Музея кнігі. Увазе наведвальнікаў і гасцей прадстаўлена выстаўка “Рарытэты з фондаў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі”, на якой дэманструюцца найбольш каштоўныя кніжныя помнікі калекцыі бібліятэкі і цудоўная калекцыя пералістаў — ад скураных на дошках XV-XVI стагоддзя да вытанчаных уладальніцкіх, бібліяфільскіх XIX-XX стагоддзяў. Пра канцэпцыю і мэту стварэння Музея кнігі расказала “Голасу Радзімы” загадчыца Музея кнігі Н. Марцынкевіч:

— Музей кнігі створаны для таго, каб пазнаёміць шырокае кола людзей з рарытэтнымі дакументамі і кніжнымі помнікамі, якіх у экспазіцыі больш за 400.

— А што прадстаўлена ў першай экспазіцыі выставы “Рарытэты з фондаў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі”?

— Выстаўка складаецца з чатырох раздзелаў. Першы раздзел знаёміць з рукапіснымі, старадрукаванымі кнігамі, якія былі набыты на сродкі з Фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва ў 1998, 1999, 2001 гадах. Сярод іх сапраўдны шэдэўр друкарскага мастацтва — віленскае Евангелле на прастольнае Пятра Мсціслаўца, 1575. Дэманструюцца таксама кірылічныя і заходнеўрапейскія выданні XVII-XIX стагоддзяў. Сярод рукапісных помнікаў, змешчаных у другім раздзеле, прадстаўлены рукапіс XVI стагоддзя “Тайная тайных, або Арыстоцеле-

вы вароты” (XIX ст.), напісаны арабскім пісьмом на беларускай мове. Трэці раздзел выстаўкі знаёміць з калекцыяй старадрукаў. Прадстаўлены інкунабулы (першадрукі

XV ст.): “Liber Chronicarum” (“Кніга хронік”) Х. Шэдэля (1493 г.) і іншыя. Сярод палеаграфічных выданняў беларускага першадрукара Францыска Скарыны. Цудоўным шрыфтам, дасканаласцю і вытанчанасцю афармлення вылучаюцца выданні знакамітых друкарскіх дамоў Еўропы — Альдаў, Эльзевіраў, Эдэнаў, Фрабэнаў, Плантаэнаў і іншыя. Прадстаўлены кірылічныя выданні з беларускіх друкарняў — Куцейна, Магілёва, Супрасля, Гродна. У зборы беларускіх выданняў XVI-XVIII стагоддзяў на лацінскай, польскай мовах — унікальныя асобнікі: кнігі з брэсцкай друкарні Мікалая Радзівіла Чорнага, з друкарняў Ашмян, Слуцка, Нясвіжа, Полацка, Вільні. Прадстаўлена калекцыя кніг пятроўскага часу (1708-1725 гады), рускага грамадзянскага друку XVIII стагоддзя. У чацвёртым раздзеле — рэдкія выданні XIX-XX стагоддзяў: першыя і прыжыццёвыя выданні

класікаў айчынай і замежнай навукі і літаратуры, помнікі філасофскай і палітычнай думкі. Асаблівае месца ў калекцыі займаюць кнігі з аўтографамі беларускіх і замежных аўтараў: дарчы надпіс Максіма Багдановіча, аўтографы Мікалая Гоголя, Івана Буніна, Анатоля Франса, Віктара Гюго, Марыны Цвятаевай, Марка Шагала.

— Што самае каштоўнае на выстаўцы?

— Безумоўна, жамчужына збору бібліятэкі — выданні 1501-1550 гадоў беларускага першадрукара Францыска Скарыны: кнігі Бібліі.

Мне хочацца прапанаваць усім адарвацца ад экрану тэлевізара, манітора камп'ютэра і завітаць на выставу каштоўных выданняў “Рарытэты з фондаў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі”, бо раней вы такога нідзе не бачылі.

Гутарыла Ірына ЗАЯЦ. НА ЗДЫМКАХ: у час адкрыцця музея. Фота БелТА.

Меркаванне вучонага

Новыя правілы беларускай мовы не рэфармуюць, а ўпарадкоўваюць правапіс

Разшнне аб увядзенні новай рэдакцыі “Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі” — не рэформа, а толькі ўпарадкаванне існуючых правіл правапісу. Такое меркаванне выказаў у інтэрв'ю карэспандэнту БелТА доктар філалагічных навук, прафесар, дырэктар Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Аляксандр ЛУКАШАНЕЦ.

Ён адзначыў, што пытанне аб змяненнях у беларускім правапісе паўстала ў пачатку 1990-х гадоў заканамерна і правамерна, таму што “Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”, выдадзеныя ў 1959 годзе, якімі карысталіся, даўно сталі бібліяграфічнай рэдкасцю, а таксама мелі значную колькасць нявырашаных пытанняў, якія тычыцца правапісу пераважна лексікі іншамоўнага паходжання. Разам з тым менавіта ў другой палове XX стагоддзя лексіка беларускай мовы асабліва інтэнсіўна папаўнялася неалагізмамі і запазычанымі словамі. А калі ўлічыць, што беларускі правапіс у значнай ступені грунтуецца на фанетычным прынцыпе — асабліваці вымаўлення перадаюцца на лісце, то з'яўленне новых слоў патрабавала адлюстравання ў правілах правапісу. Да таго ж найвялікшая колькасць выключэнняў з асноўных правіл у беларускай арфаграфіі звязана з напісаннем іншамоўных слоў. Менавіта імкненне падпарадкаваць напісанне слоў іншамоўнага паходжання асноўным правілам правапісу слоў спрадвечна беларускіх і стала галоўнай прычынай арфаграфічнага разнабоў ў тэкстах беларускамоўных друкаваных выданняў.

У сувязі з гэтым, расказаў субяседнік, у 1993 годзе была створана Дзяржаўная камісія, якая разглядала асноўныя праблемы беларускага правапісу. Вынікам працы экспертаў сталі вывады, апублікаваныя ў 1994 годзе ў газеце “Звязда”. У іх канстатавалася, што існуючы беларускі правапіс у цэлым адпавядае патрэбам пісьмовай практыкі, таму няма неабходнасці ў кардынальнай рэформе. Але разам з тым эксперты рэкамендавалі падрыхтаваць новую рэдакцыю правіл, каб унесці тая змены, якіх патрабуе сучасная моўная практыка. Пасля публікацыі вывадаў пры Інстытуце мовазнаўства імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і была створана рабочая група па падрыхтоўцы новай рэдакцыі “Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”, якая пад кіраўніцтвам акадэміка Аляксандра Падлужнага ў 1998 годзе прадставіла першапачатковы варыянт новай рэдакцыі. Пасля ён неаднаразова дапрацоўваўся з улікам заўваг і нажаданняў, выказаных у працэсе абмеркавання. У выніку з'явіўся канчатковы варыянт праекта новай рэдакцыі “Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”. Гэты праект, па меркаванні навукоўца, з'яўляецца найбольш аптымальным, бо дазваляе забяспечыць стабільнасць правапісных норм, пераемнасць пісьмовай практыкі і аблегчыць працэс вывучэння беларускай мовы ў школе.

Аляксандр Лукашанец падкрэсліў, што змены, якія прапануюцца, не закранаюць асноўныя прынцыпы і становішчы існуючага правапісу, а накіраваны толькі на іх карэктыроўку і ўдакладненне з мэтай скарачэння колькасці выключэнняў і набліжэння пісьмовай мовы да усняй моўнай практыкі. У прыватнасці, пашыраецца прынцып перадачы “аканья” пры напісанні значнай колькасці запазычаных слоў, дзякуючы чаму памяншаецца лік выключэнняў. Пашыраецца напісанне “ў” нескладовага, у тым ліку і ў словах іншамоўнага паходжання, што таксама памяншае колькасць выключэнняў з асноўнага правіла. Акрамя таго, істотна спрошчаны правілы пераносу слоў — тых правіл, якія вывучаюцца цяпер у школе, цяпер амаль ніхто не прытрымліваецца з-за асаблівасцяў сучасных выдавецкіх тэхналогій. Правілы сгрупіраваны па-новаму, што робіць іх зручнейшымі для вывучэння, удакладнены фармулёўкі некаторых правіл у адпаведнасці з узроўнем сучаснай лінгвістычнай навукі, істотна абноўлены ілюстрацыйны матэрыял.

“Я прыйшоў у жыццё дзеля Вас...”

Да 50-годдзя з дня смерці Якуба Коласа

“Я прыйшоў у жыццё не для сябе самога — я прыйшоў дзеля Вас. Калі Вам будзе добра, калі Вы (я тут разумею увесь комплекс жыцця) пойдзеце па праўдзівай дарозе жыцця, калі Вы будзеце мець на ўвазе не толькі сябе, але народ, які Вас пушціў у жыццё, і калі Вы будзеце жыць народам дзеля народа, тады я скажу: няхай жа будзе шчасліва Ваша дарога!”

Вось такія радкі ў хвіліны шчырасці пакінуў нам, яго нашчадкам, класік беларускай літаратуры, народны паэт Беларусі 2 красавіка 1946 года ў сваім творы “Мой заповіт” за 10 гадоў да адыходу з жыцця. Але не толькі гэты мудры заповіт пакінуў нам беларускі пясняр. Яго вялікая літаратурная спадчына — найбольшы скарб для беларусаў, які трэба захаваць, вывучаць.

У жніўні ў Мінску на Ваісковых могілках каля магілы Якуба Коласа сабраліся родныя і блізкія сям'і паэта, супрацоўнікі літаратурных музеяў, сябры музея Якуба Коласа, навукоўцы, паэты, пісьменнікі, коласазнаўцы, прыхільнікі яго творчасці.

Імпрэза пачалася традыцыйным ускладаннем кветак да магілы Песняра, магіл жонкі паэта Марыі Дзмітрыеўны Міцкевіч і сына паэта Данілы Канстанцінавіча Міцкевіча.

Заслужаны артыст Беларусі Анатоль Жук прачытаў урывак з кнігі беларускага паэта Максіма Лужаніна “Колас расказвае пра сябе” — “Жывіце даўжэй, хлопцы!”

А пачала імпрэзу дырэктар Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа Зінаіда Камароўская. Пасля невялікага ўступнага слова, яна прадставіла слова члену-карэспандэнту НАН Беларусі С. Лаўшчуку.

Пра Якуба Коласа, яго велізарны ўклад у беларускую літаратуру і культуру, гаварылі старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп і дырэктар Літфонду Саюза беларускіх пісьменнікаў Вячаслаў Корбут. Пра творы Якуба Коласа ў выяўленчым мастацтве распавёў старшыня Саюза беларускіх мастакоў Уладзімір Басальга.

Загадчык аддзела культуры Стаўбцоўскага раённага выканаўчага камітэта Анатоль Васільевіч Грэжаў змястоўна расказаў, як ушаноўваюць памяць Якуба Коласа на яго радзіме. Тут працуюць чатыры філіялы Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа — у Смольні, Акіньчыцах, Альбуці, Ластку.

Сын Якуба Коласа доктар тэхнічных навук Міхась Канстанцінавіч Міцкевіч зачытаў урывак з ліста бацькі да яго. Ліст напісаны вельмі цікава і з'яўляецца ўзорам эпісталайнай літаратуры. Гэты ліст, як мне здаецца, не трапіў ні ў 12-томны, ні ў 14-томны поўны збор твораў класіка беларускай літаратуры. Мо ён, нарэшце, трапіць у 18-томны поўны збор твораў Якуба Коласа, які пачынае выдавацца?

Намеснік галоўнага рэдактара выдавецтва “Мастацкая літаратура” беларускі паэт Віктар Шніп прачытаў свой верш, прысвечаны Якубу Коласу.

Сярод прысутных гасцей на імпрэзе былі беларускія пісьменнікі — Міхась Пазнякоў, Віктар Праўдзін, Анатоль Бутэвіч, Міхась Шавыркін, Эдуард Агуноўскі, Іван Курбека.

Анатоль ВАЛАХАНОВІЧ.

Аляксандр ЗАЛІВАКА:

"Збудуйце свой уласны сямейны Ноеў Каўчэг"

АД РЕДАКЦЫІ: Аляксандр Залівака нарадзіўся і жыве ў Мінску. У выніку пошукаў уласных радаводных каранёў зацікавіўся гісторыяй і скалчаным гістак Белдзяржуніверсітэта. Працуе ў Нацыянальным гістарычным архіве вядучым навуковым супрацоўнікам аддзела публікацый дакументаў, уваходзіць у склад аўтарскага калектыву, які стварае "Гербоўнік беларускай шляхты", піша кнігу па гісторыі свайго роду, пра які мае звесткі з XI-II стагоддзя.

У наш час генеалогія як навука трывала ўмацавалася сярод іншых гістарычных дысцыплін, увайшла ў штодзённае жыццё. Без генеалогіі на ўсіх яе ўзроўнях немагчыма паўнацэннае даследаванне многіх важных праблем гісторыі Беларусі.

Што да асабістых радаводных каранёў, то пры іх вывучэнні без дапамогі спецыялістаў-генеалогаў не абыходзіцца. Для дэталёвага вывучэння свайго радаводу неабходна і самім папрацаваць у архівах. З чаго пачынаць, як праводзіць даследаванне, якія веды для гэтага неабходныя? Знайсці адказы на гэтыя пытанні дапамогуць наступныя выданні: "Крыніцы па генеалогіі Беларусі XVI — пачатку XX стагоддзя" і "Метадычныя парады" С.Рыбчонка, артыкулы ў часопісах "Архівы і справядства", "Спадчына", "Беларускі гістарычны часопіс", найноўшыя гербоўнікі — "Гербоўнік беларускай шляхты. т.1" і "Аршанская шляхта" З. Дзядзенкі; "Малы гербоўнік Навагрудскай шляхты" і "Малы гербоўнік Халопеніцкай шляхты" З. Яцкевіча; пры пошуку інфармацыі ў друкаваных крыніцах — "Історыя генеалогіі Беларусі X-XXI веков" А. Залівакі.

У працы загадкава адзела Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі С. Рыбчонка падаюцца характарыстыкі галоўных архіўных крыніц, фондаў і іх аналіз, асвятляюцца агульныя асаблівасці беларускай генеалогіі і, што самае важнае — этапы працяжэння генеалагічных даследаванняў па дакументах Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі. Метадычныя рэкамендацыі аўтара аказваюць дапамогу не толькі даследчыкам-аматарам, але і спецыялістам-генеалагам. У працы А. Залівакі падаюцца звесткі пра друкаваныя крыніцы па генеалогіі: польскія, лацінамоўныя хронікі, беларускія летапісы, гарадскія хронікі, дыярышны, паметнікі, гербоўнікі, кнігі па тэорыі генеалогіі, адзінкавыя артыкулы па даследаванні асобных родаў.

Найбольш важныя з генеалагічных крыніц — гэта метрычныя кнігі, пясемейныя спісы, рэвізскія казкі, інвентары, актавыя кнігі, пратаколы вывадовых камісій, радаслоўныя кнігі, асабістыя спра-

вы аб дваранскім паходжанні, указы Дэпартамента геральдыі, спісы землеўласнікаў. Той, хто пачынае працу над сваім радаводам, павінен ведаць, у якіх дакументах шукаць звесткі пра свой род.

З уласнага вопыту значна, што складанне поўнага і

канчатковага радаводу немагчыма. Можна гаварыць пра тое, што на даным этапе ёсць пэўная інфармацыя аб некаторых прадстаўніках роду. Зусім нечакана дадатковыя звесткі або ўдакладненні могуць аказацца ў самых розных фондах, пра існаванне якіх вы і не здагадаліся. Але, пачаўшы правільны сістэмны пошук, пра які напісаў С. Рыбчонак, вы ўжо не так будзеце палюхацца вялізных фаліянтаў, тэкстаў, напісаных неразборлівымі почыркам, таму што будзеце ведаць, дзе і як знаходзіць карысную для сябе інфармацыю.

У актавых кнігах у пачатку кожнага дакумента маецца запіс, адзелены інтэрвалам ад асноўнага тэксту, з якога вы даведаецеся, хто з кім меў справу і на якой падставе. Напрыклад: "Прызначнае застаўнага права ад паноў Чайкоўскіх на маёнтак Альхоўку панам Шахнам дадзены і служачы".

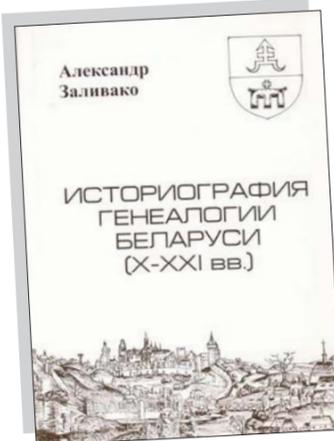
Асноўная маса дакументаў напісана па-польску. Не з'яўляюцца выключэннем і метрычныя кнігі (слова "метрыка" вядомае ўсім, а метрычныя кнігі звязаны з запісамі актаў нараджэння). Больш раннія па часе метрыкі пісаліся на лацінскай мове. У праваслаўных храмах метрычныя кнігі вяліся па-руску, ва уніяцкіх — па-беларуску.

Запісы звычайна былі лаканічнымі, аднастайнымі, у іх пазначалася дата нараджэння, дата спраўлення культывага абраду, званне,

прозвішча, імя і імя па бацьку бацькоў і іх веравызнанне, званне, прозвішча, а таксама імя, імя па бацьку, прозвішча і месца жыхарства хросных бацькоў. Напрыклад: "... 1762 года красавіка 5 (16) дня ў рымска-каталіцкім Гаенскім касцёле хрышчана дзіця на імя Станіслаў вайой і Святымі аляямі прападобным ксяндзом Томшам Скарульскім, сын высакародных і законных мужа Юзафа Хаткоўскіх і жонкі Анэліі Дамброўскай, народжаны месяца красавіка 1 (12) дня. Успрыемнікамі былі высакародныя Дамінік Халева з Францішкаў Камінскаю пры сведках Вінцэнце Янкоўскім з Юліянай Лагіновіч".

У метрыцы інфармацыя аб пахаванні была больш сціслая, у ёй пазначалася дата смерці, званне, прозвішча, імя і імя па бацьку памерлага, яго ўзрост, па якой прычыне або ад якой хваробы памёр, дата і месца пахавання: "1751 года сакавіка 4 дня памёр Адам Ваяводскі ад тыфу, пражыўшы 40 гадоў, пахаваны сакавіка 4 дня на Гаенскіх парафіяльных могілках".

М цікава даведацца пра мае пошукі свайго радаводу і во-

пыт, які я набыў. Яшчэ ў дзяцінстве задаваў сямейнікам і сваякам шмат пытанняў адносна гісторыі нашага роду. Пэўна, нехта кінуў зярнятка цікавасці ў маю душу сваімі аповедамі. З цягам часу заняўся гэтым больш старанна, набыўшы амаль прафесійныя веды. Спатрэбілася каля трох гадоў працы, каб сабраць інфармацыю пра свой род, якому больш за 500 гадоў. Мой род мае 16 каленаў, я знайшоў

звесткі пра 405 асоб, але да сённяшняга дня адкрываю для сябе што-небудзь новае.

Прадстаўнікі роду Залівакаў карысталіся двума гербамі: "Брамай абозавая" і "Радванам". "Брама" ўжывалася ў старэйшай галіне, а "Радван" у малодшай. Вось звесткі пра некаторых з маіх продкаў.

Канстанцін Залівака (нарадзіўся каля 1524, памёр у 1593 годзе) — земляр Навагрудскага ваяводства, пан возны пры двары князёў Радзівілаў, удзельнік Лівонскай вайны 1558-1583 гадоў, за ваенныя заслугі быў узнагароджаны прывілеяй ад князя Мікалая Радзівіла Чорнага (мар-

шалка, а потым канцлера Вялікага княства Літоўскага, ваяводы Віленскага) на маёнтак Альхоўку Навагрудскага ваяводства. Валодаў таксама і другім маёнткам — Арцохоўшчына гэтага ж ваяводства. Меў жонку Ганну Стэцкевіч, дачку маршалка земскага, дзяржаўца менскага.

Юрый Залівака (каля 1551-1605) выхоўваўся пры двары князёў Радзівілаў разам з князем Станіславам Мікалаевічам Радзівілам. Удзельнічаў у Лівонскай вайне ў Клецкай харугве. Валодаў маёнткамі Альхоўка і Арцохоўшчына. Яго жонка ў другім шлюбе Раіна Яцвініч была з роду князёў Багавіцінаў герба "Брама абозавая".

Гербам "Брама абозавая" валодаў і Аляксандр Залівака (нарадзіўся каля 1590 года), земляр Навагрудскі, які валодаў маёнткам Альхоўка. Ён судзіўся з князем Янам-Альбрэхтам Радзівілам і яго апекунамі, і гэта засталося ў гісторыі.

Мне сталі вядомыя 23 дакументы пра аднаго з маіх продкаў — Андрэя Заліваку, шляхціца герба "Радван", землярна менскага (каля 1554-1602), які валодаў маёнткам Сліжына Менскага ваяводства і меў судовую справу, якая дала мне магчымаць даведацца пра яго. Аказалася, што судовыя справы — вельмі важная і цікавая крыніца гістарычнай інфармацыі.

Т ак паступова год за годам, стагоддзе за стагоддзе я вывучаў судовыя і іншыя дакументы, даведаўся пра цікавыя факты з жыцця маіх продкаў, асабліва іх характараў, пра іх дзейнасць і маёмасць, стагус у тагачасным грамадстве.

Са свайго вопыту значна яшчэ раз, у якіх выпадках трэба звяртацца да спецыялістаў-генеалогаў: 1. Для атрымання кансультацый па пытаннях, якія вас цікавяць. 2. Пры складанні базавага радаводу. 3. Пры перакладзе тэкстаў. 4. Для чытання пашкоджаных дакументаў альбо тых, якія вы не можаце прачытаць па той ці іншай прычыне. Астатняе будзе цалкам залежаць ад вас.

НА ЗДЫМКАХ: падліс і пячатка Аляксандра Залівакі (1618); герб Залівакаў "Брама абозавая", воглядка кнігі А. Залівакі.

Фота і дакументы з сямейнага архіва.

Між намі, еўрапейцамі

Спыталі мяне аднойчы: "Адкуль ты?" Я і адказала: "Са Свіслачы." — "Няўжо русалка?..."

Ода Свіслачы — гораду на беразе ракі

Марына ГАБРЫЯНІК

Праз жыццё мае цячэ рака Свіслач. Гнуткая, з чароўнымі берагамі, на якіх пабудаваны былі Мінск. Яна дачка Нёмана і атрымала сваю назву ад племені віслач... Там, на Гродзеншчыне, стаіць яе пабрацім горад Свіслач. Сёння я вішучую яго з 750-годдзем.

У летапісных крыніцах першае ўпамінанне аб аднайменным пасяленні на берагах Свіслачы датавана 1256 годам. Яно стаяла якраз на перасячэнні шляхоў, што звязвалі Вялікія гарады: Вільню і Львову, Варшаву і Маскву. Зручнае геаграфічнае становішча спрыяла хуткаму росту паселішча, і ўжо ў 1523 годзе яно атрымала статус мястэчка.

Гісторыя мястэчка нанізвае на сваю трывалу ютку славы імяны. Шмат добрых спраў для Свіслачы здзейсніў граф Вікенціў Тышкевіч. Менавіта ён адбудаваў мястэчка, вялікую гандлёвую плошчу, на якой праходзілі шырока вядомыя кірмашы. На адным з іх сустрапіся Кастусь Каліноўскі з Алесем Загорскім у трылогіі У. Караткевіча "Каласы пад сярпом тваім". Дзіўная рэч, але на кірмаш у Свіслач з'езджаліся купцы з шасці краін і 60 гарадоў Расіі і Еўропы. Тут дзейнічаў тэатр і славетны на той час зьярынец з жывёламі Белавежскай пушчы. У наш час трэць лясоў Свіслаччыны адносіцца да запаведніка, і на гербе мястэчка — выява зубра на фоне зяноў.

Але больш за ўсё Свіслач уваляла гімназія, адкрытая ў 1805 годзе на грошы В. Тышкевіча. З пачатку свайго існавання гэта навуковая ўстанова была прасякнута бунтарскім духам — тут узніклі тайныя таварыствы, якія мелі сувязі з крытычна настроенымі ў адносінах да ўлады віленскімі студэнтамі і дэкабрыстамі. Адукацыю ў гімназіі атрымалі Кастусь Каліноўскі, Рамуаль Траўгут, Іосіф Кавалеўскі, Віктар Гельтман, Напалеон Орда і іншыя вядомыя ў гісторыі асобы. Увогуле адукацыя ў мястэчку была на такім высокім узроўні, што яна натхніла нямецкага філосафа-славяна на стварэнне беларускага буквару, які быў надрукаваны ў Вроцлаве ў 1918 годзе. Некалі ў Свіслачы жыў доктар медыцыны Адольф Бітнер, стваральнік вядомага бальзама. Аб гэтым я не ведала да апошняга часу, хоць вельмі часта праходзіла каля дома, які яму належаў.

...Я вось над чым задумалася: прозвішчы, якія тут узгадваліся, не толькі беларускія. Але чаму мяне гэта так здзівіла? Свіслач была сапраўдным еўрапейскім горадам, горадам на скрыжаванні гандлёвых і культурных шляхоў. Жыццё ішло ў ім спакойна і ўпэўнена, як вада ў рацэ. І цяпер гэта прыгожы горад з вуліцамі, якія можна адмераць пехатою, з паркам, дзе стаяць шыракаствольныя дрэвы, з мастом праз раку Свіслач, з краязнаўчым музеем і помнікамі... Гэта горад з ясным небам, якое зусім нядаўна палыхнула феерверкам у гонар 750-гадовага юбілею.

Радасць свайго свята Свіслач падзяліла з гасцямі. Павіншаваць свіслачан прыезджалі дэлегацыі з суседняга Гайнаўскага павета Польшчы, з Калінінградскай вобласці Расіі, партнёры па еўрапейскаму "Белавежскаму пушча" і шмат-шмат іншых жаданых гасцей. Некаторым было нецікава прыехаць чыгункай ці аўтобусам, дык яны зваліліся з неба, добра што з парашутам. А ўнізе іх чакалі кветкі, пацалункі і рамантычны настрой свята.

Прыгожы горад Свіслач і прыток Нёмана ў яго абдымках — гэта і мая гісторыя, і ўсіх тых, хто вырас у гэтых мясцінах.

С К А Р А Р А В А Н К А

У МУЗЕЙ...

ДА ДЗЕДА МІХАСЯ

БАЛАДАР ДРАЎЛЯНАГА ЦАРСТВА ЖЫВЕ Ў ВЁСЦЫ БЕШАНКІ ЛІДСКАГА РАЁНА

Якія ж запаснікі шэдэўраў народнага мастацтва можна сустрэць у нашых вёсках! Вось трапілі мы ў Бешанкі, дзе жыве ганаровы член Беларускага Саюза майстроў народнай творчасці Міхаіл Рышкевіч, і нібы да вялікай таямніцы далучыліся: як падуладна рукам простага чалавека падобныя цуды ствараюць! Ён такі зямны, такі звычайны — дзед Міхась. А ўбачыш яго работы — дух перахопіць, і гэтыя нізка-нізка галавы схіліць перад сапраўдным творцам, мастаком-самародкам. Драўляныя вырбы бешанкаўскага майстра даўно зацікавілі прафесійных мастацтвазнаўцаў, якія бачаць у асобе Міхаіла Антонавіча Рышкевіча таленавітага аўтара інстнага альбо наўнага мастацтва.

Ды пра “наўнасць” тую дзед Міхась не асабліва і ведае: проста ён стварае тое, што бачыць, на што чужына адгукаецца яго паэтычнае сэрца:

— Устану раненька, толькі злаўлю паленца ў рукі — і праз некалькі хвілін ужо лыжка ці фігурка якасыці высаквае, — усміхаецца сваімі ясна-нябёснымі вачыма старэнькі майстар.

Злаўлю паленца... Злаўлю, як птушку? А мо жар-птушку? Гэта цяпер, на дзевятым дзсятку для творчай размінкі драўляныя лыжкі з палена выгнутыя, а раней... Уся мэбля ў доме Рышкевічаў зроблена гаспадаром: ладны круглы стол, велічныя крэслы, нібы троны, з падлакотнікамі-скульптурамі, шафы, аздобленыя разьбой, ложка, карункавыя рамы для вялікіх лостэракаў і

сямейных фотаздымкаў, не кажучы ўжо пра побытавую “драбязу” — розныя кубачкі, каўшы, пасудзіны...

Любоў Ігнатаўна — жонка майстра — усё жыццё старалася не адставаць ад свайго “залатарукага чалавека”: і ткала, і вышывала, і ходнікі выплятала. Уся гэта багатая каларыстыка глыбока ўражае гасця, а для гаспадароў яна з’ява праявітая — рэчы паўсядзённага ўжытку. Проста жыць тут любяць у прыгажосці.

Але ёсць у хаце яшчэ адзін дзівосны пакой накіпталт таго, куды ў вядомай казцы залаты ключык падбіраўся. У другой палове хаты ніколі не паляць печку: наўмысна трымаюць у холадзе, каб дрэва не расыхалася. Баба Люба з нейкім святым трапятаннем адмыкае для нас

дзверы, і мы заварожана заміраем. Увачавідкі паўстае аўтарскі музей драўлянай разьбы! Божухны, колькі тут вялікіх і маленькіх скульптур: “Беларусь”, “Сейбіт”, “Дудар”, “Вясковы настаўнік”, “Святы Пётра”, “Францыск Скарына”, “Кастусь Каліноўскі”... І не толькі скульптуры-партреты, але і цэлыя сюжэтныя лініі вымалёўваюцца. Кемлівы сялянскі хлапчук выгледвае з печы-ляжанкі. Вось стомлены няўдачай паляўнічы прысеў адпачыць пад дрэвам, а з процілеглага боку на пянёк прымасціўся той самы касалапы, на якога ідзе паляванне. Яны не бачаць адзін аднаго, і ў гэтым гарэзлівым гумарок аўтара кампазіцыі.

Сваёй грацыяй прыкоўвае ўвагу драўляная фігура статнай сялянкі: — Гэта жонка мая, — з цеплы-

нёй у голасе прызнаецца Міхаіл Антонавіч.

Рэха далёкай вайны, на якой Міхась Рышкевіч быў франтавым шафэрам, — у вялікай галерэі скульптурных вобразаў салдат. Цэлае жыццё майстра ў яго таленавітых работах сканцэнтравана.

Творы М. Рышкевіча вядомы не толькі на Гродзеншчыне, але і за межамі Беларусі. Яны захоўваюцца ў многіх музеях і прыватных калекцыях. З павагай адносяцца да славутага майстра і яго землякі. У Мажэйкаўскім ДOME культуры нават вечар-партрэт з нагоды 80-годдзя ладзілі, а Лідскі райвыканкам узнагародзіў Міхаіла Антонавіча Ганаровай граматай за развіццё традыцыйных беларускіх рамёстваў.

Тацяна СТУПАКЕВІЧ.
Фота Алы БІБІКАВАЙ.

Традыцыйная культура беларусаў у адлюстраванні польскай перыёдыкі

Беларуская вусна-паэтычная творчасць здавён прыцягвала да сябе ўвагу як вучоных-збіральнікаў, так і паэтаў, пісьменнікаў, гісторыкаў. Адно шукалі ў ёй натхнення, іншыя выкарыстоўвалі як крыніцу для сцвярджэння пэўных высноў пра характар, уклад жыцця, быт, здольнасці беларусаў. Большасць запісаных матэрыялаў ужо ўведзена ў навуковы ўжытак, апублікавана, вядомы імёны тых фалькларыстаў, што ад XVIII стагоддзя стараліся запісаць нашы песні і казкі. Сярод іх — прадстаўнікі Расіі, Польшчы, іншых краін. Значную дзялянку ў беларускім народназнаўстве апрацавалі польскія аўтары, апісанню якой прысвяціў сваю манаграфію “Традыцыйная культура беларусаў у польскай перыёдыцы другой паловы XIX — пачатку XX стагоддзя” Анатоль Літвіновіч.

У названай кнізе ўпершыню сістэматызаваны, даследаваны і абагульнены працы па беларускай фалькларыстыцы і матэрыялы па вусна-паэтычнай творчасці беларусаў у польскай перыёдыцы другой паловы XIX — пачатку XX стагоддзя, даследавана фалькларыстычная дзейнасць польскіх аўтараў, а таксама вызначаны іх уклад у развіццё беларускай фалькларыстыкі. Асабліва навукова значнае кнігі ў тым, што яе аўтар не толькі выяўляе, але і аналізуе больш за сотню малавядомых прац (артыкулы М. Камінскага, Э. Хлапціцкага, Ф. Сурьна, Г. Зялінскага і іншых), а таксама даследуе фалькларыстычны аспект дзейнасці асобных польскіх народназнаўцаў (Вацлавы, А. Лантоўскага).

Першы раздзел прысвечаны варшаўскім навукова-літаратурным часопісам “Biblioteka Warszawska”, “Tygodnik Ilustrowany”, “Kłosy”. А. Літвіновіч разглядае дзейнасць названых часопісаў у кантэксце палітычнай і грамадскай сітуацыі, пры неабходнасці пазначаючы неадназначнае стаўленне аўтараў да беларусаў, іх звычай і характар у цэлым, а таксама да іх вусна-паэтычнай творчасці. Варта ўвагі назіранні аўтара над перыядызацыяй фалькларыстычнай навукі ў цэлым, калі ён адзначае “пераходнасць” 60-70-х гадоў XIX стагоддзя адбываўся паступовы пераход ад выпадковага, спарадычнага да сістэматычнага даследавання фальклор-

ных здабыткаў; у 80-90-я гады працягваецца далейшае развіццё польскай і беларускай фалькларыстыкі. Духоўная культура становіцца прадметам вывучэння фалькларыстаў-прафесіяналаў, навуковых устаноў (Акадэмія ведаў у Кракаве), таварыстваў, якія выдавалі спецыяльныя краязнаўчыя і фальклорна-этнаграфічныя часопісы, гадавікі (“Wisła”, “Ziemia”, “Zbiór Wiadomości do Antropologii Krajowej”, “Materialy Antropologiczne-Archeologiczne i Etnograficzne”).

А. Літвіновіч падкрэслівае ролю галоўнага рэдактара ў выданні таго ці іншага часопіса. Так, падрабязна апісваецца выдавецкая дзейнасць жыхара Беларусі (Вішневы на Сморгончыне) Яна Карловіча, дзякуючы якому мясячнік “Wisła” адпавядаў узроўню лепшых сусветных краязнаўча-этнаграфічных выданняў. Урадженец Віленскай губерні Я. Карловіч пэўны час жыў у Лідскім павеце, дзе не толькі сам пазнаёміўся з фальклорнай творчасцю беларусаў, але і задумаў і пачаў важнейшыя свае працы. Большасць публікацый, змешчаных у “Wisła”, належала пляру ўрадженцаў беларуска-літоўскіх зямель, сярод якіх асабліва месцы належалі Элізе Ажэшчы і Амеліі Даравінскай, якая выступала пад псеўданімам Бірута. А. Літвіновіч слухна падкрэслівае значэнне таго раздзела часопіса, як “Бібліяграфія, крытыка і бягучыя паведамленні”, дзе змяшчаліся крытыч-

ныя агляды і рэцэнзіі на працы па беларускай фалькларыстыцы А. Пыпіна, Е. Раманава, П. Шэйна, М. Федароўскага. Па падліках аўтара, у кракаўскіх выданнях было апублікавана больш за 300 сямейна-абрадавых песень, звыш 1 000 адзінак малых фальклорных жанраў, каля ста казак і паданняў.

Падрабязны агляд публікацый польскіх перыядычных навукова-літаратурных і краязнаўча-этнаграфічных выданняў другой паловы XIX — пачатку XX стагоддзя дазволіў А. Літвіновічу вызначыць даследаванне беларускага фальклору ў наступных кірунках: дэтальна запіс народнай паэзіі і асаблівасцяў побыту на невялікай тэрыторыі (напрыклад, Э. Яленскай); падрабязнае вывучэнне аднароднага матэрыялу ў адным або некалькіх размешчаных побач населеных пунктах (С. Кавалеўскага, Г. Чахоўскага) або даследаванне яго на значнай тэрыторыі Беларусі.

Сярод іншых вартасцяў манаграфіі трэба адзначыць імкненне А. Літвіновіча не толькі пераказаць змест той ці іншай публікацыі, але і крытычна асэнсаваць яе, суаднесці з ідэалагічнымі поглядамі аўтара, змясціць у шырокі фалькларыстычны кантэксст. Так, пры аналізаванні збору прыказак Камінскага, аўтар указвае на факт запазычання ім з прац іншых збіральнікаў, на недакладнасці ў вытлумачэнні асобных выразаў. Апісваючы

публікацыі, аўтар удала выбірае і прыводзіць найбольш яркавыя, паказальныя запісы, адметныя як сваімі эстэтычнымі вартасцямі, так і глыбінёй закладзенай у іх міфалагічнай інфармацыі. Пэўную цікавасць маюць і суб’ектыўныя назіранні тагачасных збіральнікаў, у некаторых выпадках характарызаваныя аўтарам кнігі як “тэндэнцыйныя”.

Варта адзначыць, што кніга багата ілюстравана. Прыведзены тут рэпрадукцыі гравюр Н. Орды, А. Ромера, А. Куніцкага (канец XIX стагоддзя) і іншых ствараюць адпаведны фон для апісання выдавецкага жыцця тых часоў і асабліва для ўспрымання багацейшай фальклорнай спадчыны. Чытач знойдзе тут выявы Пінска, Магілёва, беларускіх вёсак, убачыць замалёўкі сялян у нацыянальных строях. Кніга напісана жыва, займальна і ў той жа час з веданнем не толькі польскамоўных даследаванняў беларускага фальклору, але і ўсёй вусна-паэтычнай традыцыі ў цэлым.

Пасля прачытання кнігі А. Літвіновіча складваецца дзіўнае ўражанне: колькі беларускага фальклорнага матэрыялу было надрукавана ў польскіх перыядычных выданнях пазамінулага стагоддзя, а спецыяльнага навуковага часопіса, прысвечанага фальклорна-этнаграфічнай тэматыцы, у нас няма дагэтуль...

Тацяна ВАЛОДЗІНА,
кандыдат філалагічных навук.

Абрады маёй вёскі

Меранне сарочки

У вёсцы Верасніца, што ў Жыткавіцкім раёне Гомельскай вобласці, перад вяселлем бацькі маладой наведвалі будучыя сватаў, каб вызначыць іх памер сарочки. Ад ладнага і прыгожага падарунка на вяселлі залежалі будучыя добрыя адносіны двух радоў. У гэтым абрадзе абавязкова прысутнічалі жартуныя элементы.

Звычайна на меранне прыязджалі ўвечары, бо днём хапала сялянскай працы. Прывітаўшыся з усімі, хто знаходзіўся ў хаце, бацькі маладой звярталіся да гаспадароў, ужо называючы іх імёнамі:

— Ужо наша свашка абнасілася, да пупа абгалілася, ды і схавалася ў запечак. А мы ж цябе нарадзім і на покут пасадым!

Абмервалі сваіццю (а часцей абкручвалі палатном), вадзілі вакол яе карагод, спяваючы песню. Потым садзілі на лаву, не здымаючы палатна, і пераходзілі на свата, бацькі маладога:

— Ой, ты, наш дарагі сватачок, мы ж не ведалі, што ў цябе такі вялікі жыватачок! Мо мы ўзялі мала палатна?

Пачыналі мераць гаспадару, прыгаворваючы:

— Ой, відаць, свату хопіць толькі да пупа. Гэта ж будзе не сарочка... Не прабачыць нас дочка!

Заматаўшы свата ў палатно, садзілі яго каля сваціці.

Маці маладой жартавала:

— Вось як табе, бацька! Не хапае палатна. Бач, як не сыходзіцца матня. Як нагнецца, так і парвецца!

А бацька маладой казаў:

— Ой, не хвалойцеся, сватачок! Каб толькі жылося добра нашай дочкі, то напрадом яшчэ палатна, сватачок!

“Меранне сарочки” заўсёды заканчвалася смачнай вячэрэй з кілішкам самаробнага віна, абавязкова з песнямі і танцамі.

Гэй, гэі, замуж сабраюся.

Ададай мяне, маці,

Недалёка, блізнянка.

Гэй, гэі, недалёка, блізнянка,

Каб было віденька,

А людзям завіденька.

Развіталіся бацькі маладой дзякуючы сватам за добрую сустрэчу, абяцваючы зрабіць ім прыгожыя сарочки, усім на дзіва. Галоўнае, каб дзеці жылі ішчасліва.

Мікола КОТАЎ.

Артмікс-гурт "Рагнеда" з Заслаўя

— Я нарадзіўся ў горадзе Докшыцы — райцэнтры Віцебскай вобласці ў простае рабоча-сялянскае сям'і. Маці мая з сям'і Абрамавых з-пад Барысава, дзе было 11 дзяцей, і ўсе яе браты ігралі на гармоніках або баянах. Я першы, хто стаў прафесійным музыкантам: скончыў музычную школу

па класу баяна, Наваполацкае музычнае вучылішча, дзе вучыўся ў Міхаіла Івашкіна і стаў лаўрэатам рэспубліканскага конкурсу, затым — Беларускаю кансерваторыю, клас Барыса Сінечкага. Працаваў у ансамблі Беларускай ваеннай акругі, з 1989 года з'яўляюся музычным кіраўніком Беларускага дзяржаўнага харэаграфічнага ансамбля "Харошкі". У кастрычніку 1996 года былі хормайстар нашага ансамбля Міхаіл Лявонаў, які родам з горада Заслаўя і працаваў там загадчыкам аддзела культуры, заснаваў новы беларускі музычны калектыў. Яго назвалі "Рагнеда" — імем жонкі кіеўскага князя Уладзіміра, якую ён пасяліў у новым заснаваным тут горадзе разам з сынам Ізяславам і даў гораду яго імя.

Спачатку гэта была невялікая інструментальная група і восем вакалістаў-аматараў. Звычайны самадзейны калектыў, аднак заслаўцы любілі яго і ганарыліся ім, як і яго назвай. Чагчыры гады калектывам кіраваў Міхаіл Лявонаў, а я прыязджаў з Мінска на рэпетыцыі і выступленні, прывозіў свае апрацоўкі народных песень і мелодый.

— А калі вы сталі кіраўніком гэтага калектыву?

— У 2000 годзе Міхаіл Сяргевіч вырашыў пакінуць калектыў, бо стаў завучам музычнай школы, з'явіліся замежныя паездкі, і ён не мог займацца "Рагнедай". Каб калектыў не распаўся, я ўзначаліў яго, і мы адразу сталі займацца ў двух кірунках — беларуская народная музыка і фальк-кантры музыка. Фальк-кантры ў нас — гэта сінтэз беларускіх народных касцюма і песні з элементамі амерыканскага кантры. Працуючы ў гэтым кірунку, мы ўжо ў чэрвені 2000-га паехалі ў Паставы на фестываль Беларускай народнай музыкі "Звіняць цымбалы і гармонік", дзе занялі першае месца. Адрозніжжя пасля гэтага калектыў атрымаў найменне "народны".

— У чым праяўляюцца элементы кантры?

— Гэты стыль, у якім мы пачалі іграць, быў новым для Беларусі, цікавым: беларускія народныя песні, у якіх не мяняліся словы і

У кастрычніку гэтага года народны калектыў "Рагнеда" з Заслаўя адзначае 10-годдзе з часу яго стварэння. У ім працуюць на прафесійнай аснове дзве вакалісткі і сем музыкантаў-інструменталістаў, якія іграюць на беларускіх і рускіх народных інструментах. З 2000 года "Рагнеда" мае найменне "народны". Наш карэспандэнт Рэгіна ГАМЗОВІЧ гутарыць з яго кіраўніком Уладзімірам ГІНЬКО пра гісторыю калектыву, яго творчы накірунак. А пачала гутарку, напрасіўшы расказаць кіраўніка пра сябе і склад калектыву.

мелодыі, выконваліся ў суправаджэнні беларускіх народных інструментаў, але ў вясёлым, задорным стылі кантры. Дудкі замянялі саксафоны, цымбалы — банджы, а ўдзельнікі ансамбля не толькі спявалі, а і рухаліся, што спадабалася глядачам. У гэтым стылі працуем і цяпер. Запісалі кампакт-диск і былі запрошаны на фестываль у Гер-

свету збіраюцца нетрадыцыйныя народныя калектывы, якія ўвасабляюць народную музыку ў сваёй творчасці незвычайна: напрыклад, з Аўстраліі — фальк-класік, з Шатландыі — фальк-рок, а мы прадстаўлялі з Беларусі фальк-кантры, іншыя — фальк-джаз, фальк-авангард... Кожны калектыў выступаў паўтары гадзіны на вялікім полі, мы — гадзіну і сорок хвілін, і глядачы пад нашы песні хадзілі па гэтым вялікім полі ў карагодах, а потым абляпілі нас з усіх бакоў і прасілі аўтографы. Незабыўнае ўражанне!

Асмялеўшы, далі канцэрт у малой зале Палаца Рэспублікі, па-

ірландскі парад, які прадстаўлялі самі карэйцы — апрануўшыся ў ірландскія касцюмы, яны маршыравалі пад акампанемент ірландскіх вальнак, шатландскіх маршаў — то вырашылі, што зробім у Мінску такую ж праграму. Пашылі касцюмы, распрацавалі вялізную праграму, якая называецца "Ірландскія танцы".

Сумесна з групай "Басданс", якая ставіць ірландскія танцы і працуе ў сталічным Палацы дзяцей і моладзі пад кіраўніцтвам Алёны Гаршковай, зрабілі прэзентацыю ірландскай праграмы ў двух аддзяленнях. На гэта пайшло шмат сіл і энергіі — на беларускіх цымбалах, сапілках, жалейках, на дудзе і нават на саломе давялося іграць нязвычайна для беларусаў музыку. У лютым гэтага года праграму паказалі на сцэне Беларускай дзяржаўнай філармоніі пры поўным аншылагу.

28 кастрычніка таксама на сцэне вялікай залы Белдзяржфілармоніі пройдзе наш юбілейны, касавы вялікі канцэрт. У канцэрце возьмуць удзел група "Басданс" і каля 15 лепшых танцавальных і музычных калектываў Беларусі, якія выконваюць кельцкую музыку — ірландскую, шатландскую, каб паказаць, што мы не адны гэтым накірункам займаемся, ёсць музыканты і ў Мінску, і ў Магілёве. Праўда, гэта невялікія інструментальныя групы, а на прафесійным узроўні іграем толькі мы.

— А чаму вы сталі выконваць гэту музыку, яна ж не адпавядае назве вашага калектыву?

— Па рангу наш самадзейны калектыў раённага маштабу. Такіх у кожным раёне па два-тры — усе іграюць народную музыку і спяваюць народныя песні, часта адны і тыя ж. Наш беларускі рэпертуар — выключны, мы не спяваем тое, што іншыя, а самі адшукваем рэдкія песні і музыку. Усё гэта выклікае да нас цікавасць. Мы выступаем за мяжой з трыма праграмамі — з беларускай, фальк-кантры і кельцкай музыкай. Можам больш, пастаянна развіваемся і таму цікавыя. Мы мабільныя — на любыя гастролі адпраўляемся на сваіх дзвюх машынах — селі і паехалі, ні ад каго не залежым.

Наша мэта — назбіраць рэпертуар для многіх праграм і іграць музыку народаў свету.

Напрыклад, зараз я займаюся

нямецкай народнай песняй — хачу стварыць на базе нашага калектыву квартэт, які будзе выконваць баварскія народныя песні, што гучаць на свяце віна і піва, на свяце ўраджаю. І нам самім цікава — пастаянна нешта новае. Малады, таленавіты калектыў, прафесіяналы, мы прагнем творчасці.

— Дзе вы здабываеце рэпертуар? Тую ж кельцкую музыку, напрыклад.

— Наш саліст-інструменталіст Аляксандр Каляда, які іграе на дудзе, бас-гітары, акарыне, сапілках, жалейках, пан-флейце (скончыў Універсітэт культуры) ездзіў у Германію і выпадкова пазнаёміўся з немцам кельцкага паходжання, у якога вялізная фанатэка. Ён прывёз дыскі, многіх з якіх у Беларусі няма. Унікальныя творы! Не толькі танцавальная, але і духоўная музыка кельтаў. Я прывожу музыку з розных краін. Так і збіраем.

— Вы працавалі год у Карэі. Можна ж так год ад году вандраваць. Вандруючыя артысты, апантанія музыкі, гэта таксама цікава...

— Я не магу жыць за мяжой. Люблю Беларусь і не магу без Радзімы. Амаль год знаходзіўся ў ЗША, ведаю, што такое замежжа, эмігранцкае жыццё. Там адчуваеш сябе як рыба без вады. Я павінен жыць тут і працаваць тут. Мяне запрашалі на пастаяннае месца жыхарства — адмовіўся. А калі мой калектыў адзін-два разы на год выедзе за мяжу на гастролі, адчуўшы радасць публікі ад нашай творчасці, буду проста шчаслівым чалавекам.

— А можа час змяніць назву гурта і сапраўды арыентавацца на камерцыйныя гастролі і ўсё?

— Ні ў якім разе! Мы кожны год даказваем, што па праву носім назву "Рагнеда". Летась быў мінскі абласны фестываль "Напеў зямлі роднай", дзе ўдзельнічала каля 30 калектываў, якія выконваюць беларускую музыку, і мы ўзялі Гран-пры — мікрааўтобус "Газель". Так выканалі беларускую народную песню "Як у полі пад арэшанькай", што зала проста ўстала! За беларускія праграмы маем шмат узнагарод, дыпламаў, падтрымку гарадскіх улад Заслаўя. Да таго ж я задумаў праект, які дае магчымасць зазірнуць у глыбіню якаў, падняць старажытныя пласты беларускай музыкі часоў Рагнеды. А што? Іван Кірчук паказаў, што гэта магчыма. На сённяшні дзень мы называемся фальк-кантры-кельцкі-групай "Рагнеда". Група аднадумцаў, калег-музыкантаў, аб'яднаных творча. Так што маем назву "Рагнеда" і не адмовімся ад яе! У кожнага чалавека, у калектыву таксама ёсць свой лёс, свой шлях. І наш шлях ужо незваротны. Мая маці хацела, каб я быў урачом, а я стаў музыкантам. Лявонаў, ствараючы калектыў, бачыў яго народным фальклорным, а ў нас атрымаўся калектыў, які іграе універсальную музыку, і яна падабаецца. Артмікс — гэта сінтэз многіх мастацтваў. Магчыма, наш накірунак можна назваць артміксміксам. Мы хочам паказаць магчымасці беларускіх і рускіх народных музычных інструментаў, спасцігнуць музычную спадчыну народаў свету і выклікаць захапленне глядача.

НА ЗДЫМКАХ: "Рагнеда" ў поўным складзе ў беларускіх касцюмах; група ўдзельніц і кіраўнік Уладзімір ГІНЬКО з кампазіцыйнай у стылі фальк-кантры.

Фота з архіва "Рагнеды".

манію ў горад Хертэн каля Дортмунда. Да гэтага за свае сродкі ездзілі ў Бадэн-Бадэн у Германію на пошукі менеджэра: адправілася восем чалавек на дзвюх машынах, знайшлі там работу — давалі канцэрты ў рэстаранах, на вуліцах, каб зарабіць грошы. І знайшлі-такі менеджэра, ён запрасіў нас на гэты фестываль. Асабліваць фестывалю ў тым, што на яго з усяго

казалі сваю праграму мінчанам, і яна была прынята на ўра. Затым нас запрасілі ў Паўднёвую Карэю па кантракце на год.

— Як вас знайшлі карэйцы?

— Выпадкова мы трапілі на кастынг, і сярод калектываў з Масквы, Пецярбурга і Кіева выбралі менавіта нас. Адпрацаваўшы ў Карэі год, вярнуліся на Радзіму. А паколькі ў Карэі нас уразіў

Сядзіба "Над Нёманам"

Сядзіба "Над Нёманам" размешчана ў Гродзенскай вобласці побач з гарадком Бярозаўка. Два ўтульныя пакоі на першым паверсе дома чакаюць гасцей. Шашлыкі, лазня, камін — у сядзібе ёсць усё для адпачынку.

Гаспадары сядзібы прапаноўваюць гасцям шырокую культурную праграму: наведанне шклязавода "Нёман", Мірскага і Навагрудскага замкаў, музея Адама Міцкевіча ў Навагрудку. Адпачыць можна на рыбалцы ці спусціўшыся на драўляным плышце па Нёмане. Для аматараў вечарынак арганізуюць канцэрт з удзелам мясцовых музыкантаў, тым больш, што гаспадар сядзібы Валерый Салькоўскі — адзіны ў Беларусі прафесіянал ігры на гусях звончатых.

НА ЗДЫМКАХ: агратурыстычная сядзіба "Над Нёманам", Аксана і Валерый САЛЬКОЎСКІЯ. Фота Леаніда ШЧАГЛОВА, БелТА.

У Дарашэвічах, амаль як у Каракумах...

Дырэктар Нацыянальнага парку "Прыпяцкі" Сцяпан Мікалаевіч Бамбіза развівае турыстычную базу, якая ёсць у наваколлі. Яшчэ адзін добраўпарадкаваны кемпінг на маляўнічым беразе Прыпяці ў невялікай палескай вёсачцы Дарашэвічы, што ў Петрыкаўскім раёне Гомельскай вобласці, гатовы прыняць тых, каму цікава падарожнічаць па запаведных мясцінах Бацькаўшчыны. Тут яшчэ ідзе будоўля, вядзецца добраўпарадкаванне. Але гэта ніколі не перашкаджае рыбакам, студэнтам, іншаземцам, якія прыязджаюць сюды адчуць сябе сапраўдным палешуком...

...Ці бачылі вы калі-небудзь у сваім жыцці сапраўдныя пясчаныя дзюны, па-беларуску выдмы? Мне, напрыклад, не прыходзілася ніколі быць у пустыні.

— Навошта шукаць Каракумы? — запытаўся мой стары сябар Сцяпан Мікалаевіч Бамбіза. — Хочаце, я пакажу вам іх у некалькіх кіламетрах адгэтуль?

Мы стаялі на беразе Прыпяці.

— ?!...

— Так, гэта наш новы праект, — працягваў ён. — Зрэшты, ужо не толькі праект, а рэчаіснасць — праз некалькі хвілін вас даставяць у сяло Дарашэвічы. Паспрабуеце прайсці па выдмах, экалагічнай сцежцы, не баючыся адкавай спякоты...

Праз паўгадзіны я ўжо атрымала ключы ад нумара ў гасцініцы, дзе быў кандыцыянер, усё, што трэба для прыезджана чалавека і нават больш: душавая кабіна блішчала

так, быццам у гэты пакой ніхто наогул ніколі не заходзіў, усе выгоды экстра-класа, нават невялікі фен для валасоў...

Спякота, якая стаяла на двары ў кемпінгу, зусім не адчувалася. Гучала лёгкая музыка...

Я ўспомніла пра выдмы і вырашыла адправіцца на Прыпяць.

Адчыніла дзверы на вуліцу і трапіла на амаль англійскі газон, на якім вельмі маляўніча пад маленькімі елачкамі размясціліся драўляныя скульптуры: сава, зайчык, мядзведзяня...

— Гэта працы мясцовага майстра і мастака Аляксандра Масло, — растлумачылі мне супрацоўнікі кемпінга.

Вось і спуск да Прыпяці. Белы пясок, на якім астраўкамі месціцца бэзавыя кветкі чабраца. Яны такія прыгожыя і натуральныя, што ў галаву не прыходзіць сарваць і засушыць нават на памяць аб гэтым краі.

Сонца паліла так, што на пяску немажліва было прастаяць і імгненне.

— Гэта вельмі карысна! — сказаў мне хлопец, які ўкладваў плітку непадалёк. — Не будзе хвароб... Я пераканаўся ў гэтым. І не толькі я...

Раману Цуману дваццаць два гады. Прыехаў сюды з Украіны на заробкі. І яму пашанцавала. Сустрэў дзяўчыну Вольгу з вёскі Лясковічы. Ажаніўся. Зараз паўнапраўны жыхар Рэспублікі Беларусь. А ў Дарашэвічах ён працуе на добраўпарадкаванні, стараецца зарабіць, бо ў яго сям'і будзе хутка прыбаўленне.

— Ніколі не думаў, што гэтулькі добрага здарыцца ў маім жыцці ўсяго за паўтара года. Што так цікава будаваць кемпінг і гэтыя пляцоўкі для адпачынку. Горача? Можна выкупацца, калі моцна стомішся або сонца прыпячэ... — падзяліўся ён. — Я шчаслівы, што пасяліўся ў Беларусі, жыву і працую тут, у Дарашэвічах. Паглядзіце самі, якая прыгажосць!

Увайшла ў ваду і ацаніла словы Рамана. Вада цёплая, амаль неадчувальная, проста шаўковая...

А выдмы высокія і бязмежныя, зусім белыя, што лён, уздоўж Прыпяці.

— Гэтыя выдмы былі значна вышэйшымі ў дзяцінстве, — распавяла мне ўраджэнка Дарашэвічаў Валянціна Уладзіміраўна Пінчук. — Што горы...

Яна выйшла з вады і ўляглася на ручнік.

Валянціна Уладзіміраўна прышла на Прыпяць з унукам Сашам і дачкой Вольгай Зайцавай, якія жывуць у Туле, так склаўся іх лёс.

Сашу мы ўсе разам не магі выцягнуць з вады. Яшчэ не першакласнік, а ўжо чытае буквар, які захавала для яго мама, — са свайго першага класа.

Гаваркі і шчаслівы, ён забраўся на распалены камень, але мама паспела падсцяліць ручнік.

Больш за дзве гадзіны загарыць у разгар сонечнага стаяння проста немажліва.

Вось бы гарбаты. Аказваецца, тут, у Дарашэвічах, усё магчыма. Хочаш абедаць у альтанцы, прама на выдмяной сцежцы — калі ласка!

Хочаш у нумары, дзе прахалода, — таксама можна.

Хочаш на адкрытай тэрасе — ніхто табе не адмовіць у гэтым. Працябе паклапоціцца, нават калі ты прыехаў усяго на некалькі дзён, гадзін, нават... хвілін.

Але ўсякаму сытнаму абеда я ўпадабала добрую травяную і зялёную гарбату без цукру.

...Мы сядзелі побач з Аленай Уладзіміраўнай Андэк — вядучым спецыялістам па турызму Нацыянальнага парку "Прыпяцкі" і размаўлялі аб новым турыстычным комплексе.

У вёсцы Лясковічы — рыбалка, экстрэмальны турызм, паляванне, цар-дуб, некалькі экалагічных спежак... Наладжана ўся сістэма адпачынку.

— У Дарашэвічах — выдмы, выдмяная сцежка, рыбалка, пляж, більярд, добрая лазня...

— Вядзецца работа над новымі турыстычнымі сцяжынкамі. Але пакуль гэта сакрэт...

...Калі вы ніколі не былі яшчэ ў Дарашэвічах, прыезджайце сюды. Вас сустрэнуць клапацілівыя людзі, якія возьмуць на сябе ўсе вашы праблемы.

Колькі ж каштуе адпачыць у Дарашэвічах? Гасцініца за суткі — каля трыццаці тысяч рублёў, харчаванне — трынаццаць тысяч на ўвесь дзень. Свежая рыба і дзічына, гародніна і садавіна, лёгкае віно і прысмакі... А галоўнае — цудоўная зялёная гарбата ад спякоты... Калі вы чалавек цікаўны, едзьце на Прыпяць у Дарашэвічы, беларускія Каракумы.

Вольга ЯГОРОВА.

Україна вучыцца ў Беларусі, як разводзіць і ўтрымліваць зуброў

Фота БелТА.

З мэтай вывучэння беларускага вопыту развядзення і ўтрымання зуброў нашу краіну наведвалі прадстаўнікі Дзяржаўнага камітэта лясной гаспадаркі Украіны. Гасці пабывалі ў вядучых лесапалюўнічых гаспадарках, лясгасах рэспублікі і Нацыянальным парку "Белавеская пушча".

Украінскія спецыялісты зацікаўлены ў пэсным супрацоўніцтве са сваімі беларускімі калегамі і маюць намер выкарыстоўваць вопыт Беларусі. Сёння ва Украіне папуляцыя зуброў вельмі нізкая з-за праблемы браканьерства. Што тычыцца Беларусі, то нашы лясы насяляюць 680 зуброў, а да канца года іх лік будзе павялічаны прыкладна да 730 галоў. Гэта дастаткова добры паказчык на фоне іншых краін Еўропы.

З вопытам развядзення, ўтрымання і аховы зуброў гасцей азнаёмілі спецыялісты Асіповіцкага, Маладзечанскага, Валожынскага лясгасаў і Белавескай пушчы, сімвалам якой і з'яўляецца гэта дзіўная жывёла.

Падрывала Дзіяна ГРЫШАНАВА.

"Спатканне" запрасілі расіяне

Народны ансамбль народнай песні і танца "Спатканне" з Мінскага раёна стаў лаўрэатам II Міжнароднага фестывалю нацыянальных культур у горадзе Тэмрук Краснадарскага краю (Расія).

Творчы форум быў прысвечаны 10-годдзю падпісання дагавора аб стварэнні Саюзнай Дзяржавы Беларусі і Расіі і праходзіў пад дэвізам "Культура збліжае народы". Ён сабраў каля 30 фальклорных калектываў і салістаў, якія прадстаўлялі розныя рэгіёны і народнасці Расійскай Федэрацыі. Ансамбль "Спатканне" Пятрышкаўскага сельскага Дома культуры Мінскага раёна быў спецыяльна запрошаны арганізатарамі прадстаўляць на фестывалі Рэспубліку Беларусь.

У рамках фестывалю праводзіўся творчы конкурс, у якім беларускія артысты зрабілі ўражанне на журы разнапланавай вакальна-харэаграфічнай праграмай. Дыпламам фестывалю адзначана і аркестравая група ансамбля пад кіраўніцтвам Мікалая Кавалёва. Калектыву таксама ўручылі Дыплом Пастаяннага камітэта Саюзнай Дзяржавы "За творчае ўвасабленне ідэй сяброўства народаў Беларусі і Расіі".

Разам з іншымі калектывамі і салістамі ансамбль "Спатканне" даў некалькі выязных канцэртаў у станцыях Краснадарскага краю, а таксама ў горадзе-курорце Анапа. Яркая праграма была высокая ацэнена гледачамі. Асабліва цёпла сустракала публіка кампазіцыі "Беларусь дарагая мая" і вянкі з рускіх народных песень і танцаў.

Варта адзначыць, што ансамбль народнай песні і танца "Спатканне" створаны амаль 20 гадоў назад. Яго нязменным мастацкім кіраўніком з'яўляецца дырэктар Пятрышкаўскага сельскага Дома культуры Сяргей Кудзін. У 1992 годзе за высокую майстэрства і актыўную канцэртную дзейнасць у Беларусі і за яе межамі самадзейны калектыв атрымаў званне "народны". Цяпер у ансамблі больш за 40 чалавек, сярод якіх і дарослыя, і дзеці.

Падрыхтавала Дзіяна ГРЫШАНАВА.

У Ізраільскім культурна-інфармацыйным Цэнтры пры Пасольстве Дзяржавы Ізраіль у Рэспубліцы Беларусь адбылося адкрыццё выставы Уладзіміра Мурахвера. Уладзімір Мурахвер, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, мастак дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Узнагароджаны Залатым медалём за серыю "Вазы" на Міжнародным трыенале шкла і фарфору ў горадзе Ябланец (Чэхія, 1979), сярэбраным медалём Акадэміі мастацтваў СССР у Маскве за працу "Мір уваходзячому" (1989), сярэбраным медалём Акадэміі мастацтваў СССР на персанальнай выставе ў Маскве (1990), сярэбраным медалём Акадэміі мастацтваў Расійскай Федэрацыі за працу "Ефрасіння Полацкая" (2000).

"Усё мае права на жыццё, але павінна з'яўляцца ў свой час"

— Уладзімір Сямёнавіч, чаму шкло стала вашым лёсам?

— Усё адбылося досыць выпадкова. Шкло ўспрымаў як аконнае, але, калі паступіў у Ленінградскае вышэйшае мастацка-прамысловае вучылішча імя Мухінай, адносіны змяніліся. У вучылішчы рыхтавалі розных мастакоў: керамістаў, тэкстыльшчыкаў, шкляроў. Выбраў шкло, таму што на гэтым курсе было больш гадзін жывапісу і малюнка. Складана асвойвалася прыкладное мастацтва, бо я вобразаворац, але ў нас былі выдатныя педагогі.

Мне пашанцавала, што па размеркаванні ў 1957 годзе разам з жонкай Людмілай Мягковай трапіў на шклозавод "Нёман". Дарэчы, цяпер яна — заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі. Займаўся масавай прадукцыяй, а таксама рабілі дэкаратыўныя рэчы. Прымалі ўдзел у міжнародных выставах у Аўстрыі, Нідэрландах, Італіі, Германіі, Францыі, Венгрыі, Канадзе, Англіі, Балгарыі, Аўстраліі, Егіпце, Турцыі, Індыі, Фінляндыі і многіх іншых краінах. Адміністрацыя завода ішла насустрач, прадастаўляла магчымасць для творчасці.

Калі гаварыць аб масавай прадукцыі, то зараз мы гандлюем з усім светам. А дэкаратыўныя рэчы выстаўляліся ў Германіі, Даніі, Чэхіі, там вельмі добрыя музеі шкла. Было шмат пра нас публікацый у еўрапейскіх і амерыканскіх часопісах.

— Уладзімір Сямёнавіч, ці можна гаварыць, што беларускае шкло пазнавальнае, мае свой стыль?

— У савецкі час было патрабаванне, каб кожны завод меў свой твар. У выніку ўкраінскае шкло славіцца сваім багаццем. Прыбалтыйскае — гэта празмерная перагрузка нейкімі элементамі. У нас у Беларусі нешта сярэдняе: дымчатая колера і стрыманасць. Рускае шкло некалькі больш раскованае. Але зараз адбываецца нівеліроўка дызайну. Ён становіцца міжнародным. Уплыў на тавар аказвае заказ, які існуе. Та-

му масавая прадукцыя, на жаль, губляе нацыянальны адбітак.

— Калі можна, прыдчыніце заслону таямніцы работы са шклом.

— Асабліва заходняй школы ў тым, што там рыхтуюць майстроў, якія самі ўмеюць абыходзіцца са шклом. У нас некалькі іншыя металы, мастакоў рыхтуюць як рэжысёраў, гэта значыць мы задумваем нейкую кампазіцыю, вядзем яе ад самага пачатку, ад выразкі да канчатковага выніку, а з намі працуюць майстры, як гавораць за мяжой, асістэнты. Нашы думкі ўвасабляюцца шкловыдзімалышчыкамі.

— Вы выдатна валодаеце і пэндзлем, і алоўкам, а што больш па душы?

— Дзякуй вам за такое меркаванне пра мяне. Шкло — гэта мая прафесія, астатняе — маляванне, жывапіс — захапленне. Зараз мяне апанавала тэма, звязаная з пакутамі, якія выпалі на лёс майго народа.

Нядаўна стаў членам яўрэйскай абшчыны, пазнаёміўся з выдатнымі людзьмі, мне прыемны зносіны з сапляменнікамі. У Бярозаўцы я адзін, і мне было важна адчуць дух продкаў, пачуць музыку "Шалом". У выніку з'явілася графічная тэма "Клезмераў", яна надрукавана ў відэбскім часопісе "Мишпоха". Паспрабаваў не проста намалюваць музыкантаў, а паэтызываць сам момант і назваў яго

фантастычным рэалізмам.

— Скажыце, што вас натхняе?

— Мусіць, неабходнасць выказаць свае пачуцці, уражанні. Калі гаварыць пра шкло, дэкаратыўныя вырабы, цікавіць пошук таго, як лепш выявіць матэрыял, а, калі пра масавыя, то як зрабіць, каб яны былі зручныя ў вытворчасці, сучасныя. У час, калі прыйшоў на завод, панаваў такі псеўдакласічны стыль сталінскага ампіра, звязаны з каланаднай архітэктурай. Потым пачалася новая эпоха — хацелася вызваліць самі прадметы ад празмернай нагрукі. Чыстыя сцены, чыстае шкло, прымушалі працаваць сам матэрыял. Гэта адбываецца заўсёды, калі пэўны стыль дасягае сваёй вяршыні, а потым паірае, і на змену яму прыходзіць іншы. Усё мае права на жыццё, але павінна з'явіцца ў свой час.

Натхняе і хвалюе тэма, звязаная з лёсам майго народа, народа, да якога я належу. Гэта галоўнае, а ўсё астатняе — праца над тым, каб быць у форме. Люблю авангард, з задавальненнем назіраю за моладдзю, мне яна вельмі падабаецца.

Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.
НА ЗДЫМКАХ: Уладзімір БАСАЛЫГА (злева), старшыня беларускага саюза мастакоў, Уладзімір МУРАХВЕР, Зееў БЭН-АР'Е, пасол Дзяржавы Ізраіль у Беларусі, Наталія КОЙФМАН, дырэктар Ізраільскага культурна-інфармацыйнага цэнтра; работы майстра.

Фота Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

Меркаванні

Зееў Бэн-Ар'е, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Дзяржавы Ізраіль у Рэспубліцы Беларусь:

— Не дзіўна, што выстава беларускага мастака-дэкаратара, народжанага ў Адэскай вобласці, яўрэй па нацыянальнасці, праходзіць у Ізраільскім культурна-інфармацыйным цэнтры. Беларускасць, яўрэйскасць — усё так перамяшалася і ўзнікае тое ж пытанне: Мандэльштам — яўрэйскі або рускі паэт, Шагал — рускі, беларускі, французскі або яўрэйскі мастак. Уладзімір Сямёнавіч не стварыў бы тое, што ён стварыў, калі б ён не быў яўрэем, калі б ён не пражыў шмат гадоў у Беларусі. Гэта ўсё пераплетаецца, і ўсё гэта натуральна.

Леанід Левін, старшыня Саюза беларускіх яўрэйскіх грамадскіх аб'яднанняў і абшчыны:

— У. Мурахвер — сын культуры і мастацтва. Для нас вельмі важна, калі ў культуры ёсць культура, калі ў мастацтве ёсць мастацтва і калі людзі, якія працуюць, робяць гэта ад усяго сэрца. У. Мурахвер даказаў гэта сваімі працамі.

Аркадзь Шульман, галоўны рэдактар часопіса "Мишпоха":

— Уладзімір Мурахвер — не толькі выдатны мастак, але і мудрэц, і філосаф. Выпускнік Мухінскага вучылішча, меў усё магчымасці застацца ў Ленінградзе, але прыехаў у Беларусь, у вёску Бярозаўка і жыве там больш як пяцьдзесят гадоў. Гэта мастак розных жанраў: графіка, жывапіс, шкло.

Уладзімір Басалыга, старшыня Беларускага саюза мастакоў:

— Мастак на сваіх выставах раскрывае душу. Беларусь дала Уладзіміру Мурахверу магчымасць рэалізаваць свой талент.

Ася Саулкіна, старшыня лідскай яўрэйскай абшчыны:

— Вельмі рада, што ёсць магчымасць дакрануцца да творчасці таленавітага мастака. І вельмі важна, што малюнкі і працы мастака, якія захоўваюцца ў майстэрні, знайшлі годнае месца і шматлікіх гледачоў.

Майя Яніцкая, мастацтвазнаўца:

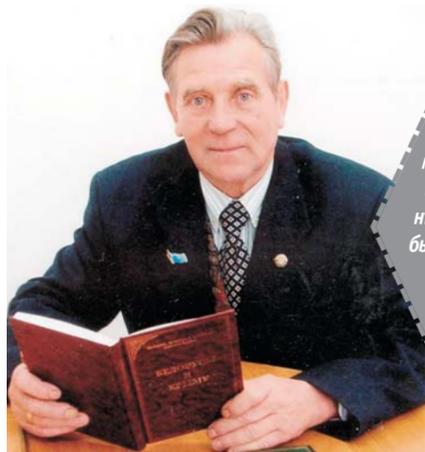
— Маю ўвагу надоўга прыцягнулі дзве працы: "Незнаёмка" і "Жонка фараона". Лічу, што гэта геніяльныя творы, вяршыня творчасці мастака. У. Мурахвер — творца шырокага дыяпазону — спалучае жывапіс, пластыку, графіку, а ўсё гэта дапамагло яму шматгранна раскрыцца ў шкле.

Асоба

Рыгор ЖУКОЎСкі, старшыня праўлення Саюза беларусаў Крыма, журналіст:

"Мы сапраўды сталі Саюзам беларусаў Крыма"

— Вы з даваеннага пакалення беларусаў, якое называюць "дзеці вайны". Раскажыце, калі ласка, пра сябе — дзе і ў якой сям'і нарадзіліся, як сталі журналістам. Будучы дэканам факультэта журналістыкі, вы яшчэ праводзіце вялікую грамадскую работу па кіраўніцтву беларускай дыяспары Крыма, таму з вашай біяграфіяй нам хацелася б пазнаёміцца больш падрабязна.

— Я нарадзіўся ў 1935 годзе ў вёсцы Татарск Аршанскага раёна Віцебскай вобласці. Сям'я цяжка перажыла вайну, а калі яна скончылася, то мая 13-гадовая сястрычка Фрэнк, я і брат Валодзя — нам было па 10 гадоў — пайшлі ў першы клас. Яшчэ быў старэйшы брат Міша 1933 года нараджэння і дзве сястрычкі. Бацька прыйшоў з вайны паранены, кантужаны, хутка памёр, і мама адна гадала шасцёра дзяцей. Крыўдна было, калі за вучобу ў 8 і 9 класах трэба было плаціць. Дзякуючы Хрушчову, гэта было адменена, калі мы вучыліся ў старэйшых класах. А да гэтага за маю адукацыю плаціў старэйшы брат Міша, які служыў на Балтыйскім флоце. Усе дзеці выраслі працавітымі і атрымалі прафесійную і вышэйшую адукацыю. Я кандыдат навук, дацэнт, член-карэспандэнт Міжнароднай акадэміі інфармацыйных тэхналогій, член Саюза журналістаў. Зараз працую дэканам факультэта журналістыкі Таўрычаскага гуманітарна-экалагічнага інстытута. Гэта навучальная ўстанова існуе стабільна ўжо 13 гадоў, але я вымушаны таксама спяганяць са студэнтаў плату за адукацыю. І заўсёды ўспамінаю свае гады вучобы, якія ў нашага пакалення спалучаліся з працай.

— Як вы апынуліся ў Крыме?

— Я паступіў у Петразаводскае вышэйшае каманднае вучылішча. З 50 прадметаў за ўсе, акрамя двух, атрымаў адзнакі "выдатна". Мы, беларусы, працавітыя людзі, дысцыплінаваныя і паслухмяныя. У жыцці гэта добрая якасць, якія і мне прыдаліся. Заклала гэта ў мяне мама. Праслужыўшы ў Паўночнай ваеннай акрузе, часта мяняючы месца службы па загаду камандавання, я вырашыў, што трэба сваю адукацыю павышаць, і паступіў у Ваенна-палітычную акадэмію імя Леніна на педфак спецыяльнасці гісторыя. Гісторыя заўсёды захапляўся.

— А журналістыкай? Калі яна за-

Рыгор Фёдаравіч ЖУКОЎСкі прыехаў у пачатку мая гэтага года ў Мінск на запрашэнні таварыства "Радзіма" і сааўдзяльніцтва Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў пры Саўеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, пабыўаў на Х юбілейнай міжнароднай спецыялізаванай выставе "СМІ ў Беларусі" і прадставіў на ёй выданні беларусаў Крыма. З ім пазнаёмілася і гутарыла наш карэспандэнт Рэгіна ГАМЗОВІЧ:

няла сваё месца ў вашым жыцці?

— Яшчэ ў дзевятым класе дасялаў заметкі ў газеты, а ў час службы пісаў ва ўсе газеты былой Ленінградскай паўночнай ваеннай акругі. У акадэміі быў членам рэдкалегіі газеты "Ленінец". Друкаваўся ў "Праўдзе", газеце "Известия" і ва ўсіх рэгіянальных газетах тых мясцін, дзе я служыў. У Цэнтральным доме журналістыкі скончыў платныя курсы фотакарэспандэнтаў і стаў фотажурналістам. Вельмі ўдзячны тым высокакласным майстрам, якія на лекцыях дзяліліся сваім вопытам. Скончыўшы акадэ-

быў накіраваны ў Сімферопальскае вышэйшае ваенна-палітычнае будаўнічае вучылішча і тут жа стаў галоўным рэдактарам ведамаснай газеты. Гэта была нагрузка, але я яе выконваў з радасцю, шмат пісаў. Скончыў ад'юнктуру ў акадэміі імя Леніна за паўтара года замест трох, абараніў кандыдацкую дысертацыю, напісаў шэраг кніг. Такім чынам, з 1971 года жыву і працую ў Сімферопалі.

— Як вы ўключыліся ў беларускі

рух у Крыме? — У 1991 годзе пачаўся рух па арганізацыі культурных нацыянальных таварыстваў. Ініцыятарам стварэння Крымскага беларускага культурна-асветнага таварыства быў Віталь Уладзіміравіч Кура-

шак, старшыня Савета Міністраў аўтаномнай Рэспублікі Крым, а таксама Раіса Іванаўна Сахарова і Уладзімір Сцяпанавіч Даўгалёў — яны стаялі ля вытокаў гэтай арганізацыі. Мяне на ўстаноўчую канферэнцыю запрасіла Р. Сахарова. Такім чынам, мы стварылі нашу арганізацыю. Уладзімір Сцяпанавіч доўгі час выконваў абавязкі старшыні праўлення, пасля яго — Мікалай Паўлавіч Гулевіч, а ў 2000 годзе выбралі мяне.

У 1995 годзе Крымскае беларускае культурна-асветнае таварыства пасля доўгіх спрэчак было перайменавана ў Саюз беларусаў Крыма, быў абраны прэзідэнт гэтага саюза — мы хацелі падкрэсліць наяўнасць беларусаў у Крыме, нас там 30 тысяч. Па колькасці гэта чацвёртая этнічная група пасля ўкраінцаў, рускіх і татарцаў. Сваім кіраўніком абралі Аляксея Іванавіча Сарасеку — гамяльчанина з дзвюма вышэйшымі адукацыямі, эканаміста і юрыста. А я з'яўляюся старшынёй праўлення.

— Як журналіст вы, безумоўна, інфармуеце пра дзейнасць вашай арганізацыі. У якіх выданнях?

— Безумоўна. Гэта ж рэклама нашага саюза, рэклама нашай дзейнасці. Пішам у "Крымскую праўду" пра нашу Беларусь, пра беларусаў у Крыме, пішам у на-

шу газету "Голас Радзімы", якую чытаем і чакаем заўсёды. І не толькі ў газетах мы выступаем. За апошнія тры тыдні, прыкладна, я тройчы выступаў на тэлебачанні. І мы заўсёды стараемся паказаць нашы мастацкія калектывы — "Рабінушкі" пад кіраўніцтвам Віктара Гулевіча, калектыву пад кіраўніцтвам Маі Тупік і іншыя, якія прапагандуюць беларускія песні. Арганізуюем выставы народнай творчасці. У нас ёсць газета Крымскага фонду міжнацыянальнай згоды (у яго ўваходзяць амаль 30 нацыянальных таварыстваў), туды мы пішам пра ўсе падзеі ў нашай арганізацыі. У апошнім нумары цэлая паласа была прысвечана 15-годдзю "Саюза беларусаў Крыма". Наш саюз сябрае з усімі іншымі нацыянальнымі арганізацыямі, мы

бываем на іх мерапрыемствах, а яны на нашых. Я яшчэ з'яўляюся намеснікам старшыні Крымскага рэспубліканскага фонду міжнацыянальнай згоды і старшынёй рэдакцыйнага савета серыі "Народы, культура Украіны і Крыма".

Першыя дзве кнігі расказвалі пра французцаў і азербайжанцаў у Крыме, а трэцяя кніга, прысвечаная беларусам у Крыме, толькі што выйшла з друку.

Прэзентацыя яе адбылася ў Мінску на выставе беларускіх сродкаў масавай інфармацыі. У ёй вядзецца апавед пра знакамідных беларусаў, якія пабывалі ў Крыме, пра нашых актывістаў, пра тых беларусаў, хто вызваў Крым. І гэта не адзінае наша выданне. Кожны год выпускаем буклеты "Беларусы ў Крыме" — кароткі даведнік, у пачатку года выпускалі каларовы буклет. Гэта складаная праца. А яшчэ выпусцілі два нумары газеты "Белая Русь".

— Толькі журналістыцкая грамадская праца — гэта ўжо нагрузка адчувальная, а на вас яшчэ столькі работ...

— Усе мы робім з радасцю, бо адчуваем сваю роднасць, аб'яднаўшыся разам у Крыме. Кожны год праводзім Дні беларускай культуры. Летась і пазалетаўся яны прайшлі пад дэвізам "Нішто не забыты, нішто не забыта", а сёлета — "Беларусь — мая песня". Мы, беларусы Крыма, вельмі ўдзячныя Пасольству Рэспублікі Беларусь ва Украіне і паслу Валініну Уладзіміравічу Вялічку, які асабіста ўручаў нашым ветэранам узнагароды. Такой падзеі па цэльнай, шчырасці, краўдальнасці ўсёй дзеі для прысутных у нас яшчэ не было. Мы заўяляем сябе ў Крыме, каб тут ведалі пра Беларусь і беларусаў.

У гэтым годзе 25 мая з Дзён славянскага пісьменства, якія традыцыйна адзначаюцца ў нас, пачалі серыю мерапрыемстваў, прысвечаных 15-годдзю нашага таварыства. Ва ўсіх бібліятэках будуць праведзены чытанні і прэзентацыя кнігі "Беларусы ў Крыме" і "Арсеній Маркевіч" Анатоля Няпомняшчага. У крэйзнаўчым музеі рыхтуецца выстава, прысвечаная традыцыям, культуры, гісторыі Беларусі. У пасёлку Шырокае, што за 40 кіламетраў ад Сімферопалю, жывуць перасяленцы з чарнобыльскай зоны з Беларусі, якія перавезлі ў Крым традыцыйную хату. Дырэкцыя саўгаса дапамагла яе сабраць, там зрабілі этнаграфічны музей і ладзяць святы. 3 ліпеня традыцыйна адзначаем Дзень Рэспублікі Беларусь. Потым будуць канцэрты ў нашых рэгіянальных аддзяленнях — у Ялце, Алушце, Фрунзе, Севастопалі, Еўпаторыі.

У гэтым годзе мы з жонкай Нінай Сямёнаўнай наведалі нашу малую радзіму — Аршаншчыну, перадалі кнігі ў нашы школы. З вольнага класа вучыліся разам, сябравалі, і вось пражылі жыццё разам. Гэта мой сакратар, памочнік, якая бярэ актыўны ўдзел у рабоце Саюза беларусаў Крыма. Кожны год я стараюся прыязджаць на Радзіму. Тут жывуць сваякі, і хочацца хоць трохі падыхаць родным паветрам. Кожны раз бачу, што жыццё тут становіцца лепшым. Ганаруся спесохамі Беларусі і расказваю пра іх у Крыме.

НА ЗДЫМКАХ: Рыгор ЖУКОЎСкі; ансамбль санаторыя "Беларусь"; выданні беларусаў Крыма.

Фота з архіва Саюза беларусаў Крыма.

У будучы даведнік БЕЛАЗЁРАВА Лілія

Белазёрава Лілія Станіславаўна нарадзілася (14.02. 1940, г. Мінск). Дзявочае прозвішча Бакіноўская. Старшыня беларускага культурнага цэнтра "Світанак".

Дзяцінства яе прайшло ў Мінску, у раёне старой Серабранкі.

Бацька, Бакіноўскі Станіслаў Іосіфавіч, да вайны працаваў бухгалтарам на швейнай фабрыцы імя Крупскай. У 1944 годзе прапаў без вестак.

Маці, Галаванёва Вольга Фёдаруна, з 1932 года да 1953-га таксама працавала на швейнай фабрыцы. У 1944 годзе аднаўляла фабрыку і арганізавала першы дзіцячы садок на яе тэрыторыі, куды прывялі маленькую Лілію і яе брата Генадзя.

У жніўні 1954 года сям'я пераехала ў Казахстан. Працоўная дзейнасць Ліліі Станіславаўны пачалася з 1957 года. Працавала на шахтах "Карагандавугаль", затым з 1961 года машыністам вентыляцыйных устаноў.

У 1961 годзе пераехала ў горад Ізмаіл Адэскай вобласці, дзе працавала на заводзе "Аўтазапчастка" прасяўшчыцай. З 1962 года жыве ў Ташкенце. З чэрвеня пачала працаваць на Ташкенцкім трактарным заводзе, які стаў для яе родным домам. Прайшла шлях ад прасяўшчыцы, кантралёра да вядучага інжынера.

Без адрыву ад вытворчасці ў 1970 годзе скончыла Ташкенцкі авіяцыйны тэхнікум, атрымаўшы спецыяльнасць тэхнік-тэхнолаг.

Незалежна ад таго, дзе жыла і працавала, заўсёды актыўна займалася грамадскай працай, прымала ўдзел у мастацкай самадзейнасці.

У сакавіку 1989 года маці Ліліі Станіславаўны ў сямідзесяцігадовым узросце арганізавала ветэранскі хор "Кацоша". У 1995 годзе Лілія таксама прыйшла ў хор, стала яго салісткай. Наведваць рэпетыцыі, ездзіць з канцэртамі і неслі радасць людзям стала патрэбай яе жыцця. У 1995 годзе, калі хору споўнілася 10 гадоў, па рашэнні Савета ветэранаў заводу Лілія Станіславаўна была прызначана яго кіраўніком. Зараз у калектыве 20 чалавек. Хор мае дыпломы і граматы.

У кастрычніку 1993 года быў створаны Беларускі культурны цэнтр "Світанак". Лілія Станіславаўна прымала самы актыўны ўдзел у жыцці цэнтра. У 2001 годзе яна абрана яго старшынёй. З таго часу ўзначальвае беларускую дыяспору ў Ташкенце. Цэнтр будзе сваю работу ў непарыўнай сувязі з узбекскай гісторыяй і культурай, адначасова прапагандуючы мастацтва, культуру, звычкі, традыцыі беларускага народа. БКЦ прымае актыўны ўдзел у мерапрыемствах, якія праводзяцца і іншымі культурнымі цэнтрамі Ташкента. Цэнтр мае мэту выхоўваць моладзь так, каб яна ведала не толькі гісторыю і культуру Беларусі, але і шанавала сусветную культурную спадчыну.

У 2005 годзе спраўдзілася мара Ліліі Станіславаўны: яна наведала сваю родную Беларусь, прыехаўшы на Бацькаўшчыну ў якасці ўдзельніка III Усебеларускага сходу.

Галіна НАВІЦКАЯ.

Клуб беларускіх школ

Плён папярэднікаў — скарб для асветніцкай дзейнасці

Беларусы таварыства “Уздым” шануюць памяць пра настаўнікаў і выпускнікоў Дзвінскай беларускай гімназіі, якая дзейнічала ў нашым горадзе з 1922 па 1935 год. Хутка мы адзначым 85-годдзе адкрыцця беларускай гімназіі ў Дзвінску. Гэта падзея значна больш тым, што 85 гадоў таму пачалася беларуская асвета ў Латвіі. У верасні 1921 года пры Міністэрстве адукацыі ў Рызе, дзякуючы падтрымцы Яніса Райніса, на той час дэпутата Сейма, адкрыўся беларускі аддзел, намаганнямі якога было створана 50 беларускіх школ і дзве гімназіі ў Лудзе і Даўгаўпілсе, умацоўваючы такім чынам асвету для беларускай меншасці. У першую чаргу былі адчынены ў Дзвінску беларускія аднагодковыя настаўніцкія курсы. Беларусы стварылі культурна-асветніцкае таварыства “Бацькаўшчына”, таварыства беларускіх настаўнікаў Латвіі, культурна-асветніцкае аб’яднанне “Рунь”, беларускую навукова-краязнаўчую суполку. Існаваў беларускі друк: рыжская газета “Голас беларуса”, газета “Думка беларуса” — друкаваны орган беларускай дэмакратычнай партыі, часопіс “Беларуская школа ў Латвіі”, часопіс “Школа і жыццё”, рукапісныя часопісы дзвюх беларускіх гімназіяў: “Ластаўка” ў Лудзе, “Школьная праца” ў Дзвінску. Беларускае выдавецтва ў Латвіі дру-

кавала падручнікі для беларускіх школ. Згодна з Канстытуцыяй Латвіі, усе нацыянальныя меншасці мелі права на нацыянальна-культурную аўтаномію.

Беларуская гімназія ў Даўгаўпілсе ўрачыста адчынілася 3 снежня 1922 года. Яе састаў быў разнародным і па ўзросце, і па нацыянальнасці. Асноўную частку вучняў складалі беларусы, але былі і латышы, рускія, палякі, 50 працэнтаў — праслаўныя, 42 — каталікі, 3 — іншыя. Аднак ніхто не звяртаў увагі на нацыянальнасць, усе жылі дружна.

На 80-годдзе гімназіі мы запрашалі выпускніка беларускай гімназіі Эдуарда Цынгеля, які тады ўжо адзначыў свой 87-гадовы юбілей. Доўгі час працаваў настаўнікам беларускай мовы, потым выхавальнікам у дзіцячым доме ў Краславе. Ён падзяліўся ўспамінамі пра гімназію, сяброў, калег, сваю сям’ю.

Шаноўным госцем “Уздыму”

быў і Дзмітрый Мікалаевіч Талерка, у нядаўнім мінулым дэкан факультэта фізічнага выхавання Даўгаўпілскага педагагічнага ўніверсітэта. Яго бацька Мікола Талерка працаваў настаўнікам беларускіх школ у Латгалі, закончыў настаўніцкія курсы пры беларускай гімназіі. У Мінску і ў Даўгаўпілсе адзначалася 100-годдзе з дня нараджэння Міколы Талеркі. У Доме дружбы ў Мінску адбылася навуковая канферэнцыя, у Даўгаўпілсе — вечар памяці. Мікола Талерка быў рознабаковай асобай. Асветнік, настаўнік, праец, краязнавец. У канцы жыцця пачаў маляваць. Напісаў шэраг карцін, якія дарыў сябрам. Дзмітрый Мікалаевіч Талерка ў памяць аб сваім знакамітым бацьку падарыў беларусам “Уздыму” яго карціну, намалюваную ў 1962 годзе з подпісам А... (на адвароце — Талерка).

Маладыя беларусы Латгалі звяртаюцца з просьбай адгукнуцца ўсім настаўнікам і вучням беларускай гімназіі, іх родных і блізкіх. Плён папярэднікаў — скарб для нашай асветніцкай дзейнасці. Мы жадаем ведаць больш пра беларусаў-асветнікаў Латгалі, чыю справу працягваем.

Тацяна БУЧЭЛЬ.
Даўгаўпілс, Латвія.
НА ЗДЫМКАХ:

выступае Эдуард ЦЫНГЕЛЬ; Мікалай ТАЛЕРКА ўручае карціну бацькі “Уздыму”.

У эфіры “Беларусь”

Новы сезон — новыя праекты

Сёння радыё “Беларусь” слухае больш за 100 мільёнаў чалавек.

Пачатак на 1-й стар.

Сярод навінак: “Ваенная панарама” — праграма расказвае пра беларускую армію, ваеннае супрацоўніцтва, “Прыватны сектар” знаёміць з перспектывамі і развіццём малага бізнесу ў Беларусі, “Будпляцоўка” — вядзе аповед пра традыцыі і сучасныя распрацоўкі беларускай школы дойлідства. Цікавая задумка перадачы “Ад каранёў славянскіх”, якая гучыць на англійскай мове, але расказвае пра багацце і асаблівасці беларускай мовы. На англійскай мове выходзіць таксама праграма “Чароўны куфэрак” па матывах беларускіх народных казак. Супрацоўнікі радыё “Беларусь” з вялікім энтузіязмам агучваюць казкі.

Адной з самых яркіх у эфіры абяцае стаць “Начная гадзіна з радыёстанцыяй “Беларусь”. На працягу 60 хвілін гучаць навіны, падводзяцца вынікі дня Беларусі, ёсць цікавыя рубрыкі “Госць студыі”, “Штодзённік”, “Хіт-парад”. Усяго ў новым сезоне прагучыць 17 новых праграм.

Адным з важных напрамкаў дзейнасці радыё “Беларусь” з’яўляецца супрацоўніцтва з радыёкампаніяй “Голос России”, аб чым Белтэлерадыёкампанія падпісала пагадненне. Цяпер тры разы на тыдзень праз “Голос России” на хвалях Сусветнай рускай службы на рускай мове гучаць навіны з Беларусі. Такім чынам, колькасць слухачоў радыё “Беларусь” павялічылася не менш як на 100 мільёнаў чалавек, бо Сусветная руская служба радыё Расіі сапраўды адна з самых вялікіх і ўплывовых радыёстанцый у свеце.

Хто ж працуе на радыёстанцыі “Беларусь”? Навум Гальпяровіч кажа, што калектыў дастаткова збалансаваны — ёсць і маладыя, і вопытныя журналісты. Характэрна, што многія з супрацоўнікаў — выпускнікі Беларускага лінгвістычнага ўніверсітэта, якія выдатна валодаюць як мінімум дзвюма замежнымі мовамі і паказваюць добрыя журналісцкія здольнасці.

Яшчэ адна навіна ад радыё-

станцыі “Беларусь” — сайт www.radiobelarus.tvr.by. Ірына Палажэнцава, галоўны дырэктар галоўнай дырэкцыі Інтэрнэт-вяшчання Белтэлерадыёкампаніі падкрэсліла, што пакуль мовы сайта — руская, беларуская, англійская. У планах — з’яўленне нямецкай версіі.

Радыё “Беларусь” цяпер можна слухаць і праз Інтэрнэт. Сярод тых, хто гэта робіць найбольш часта, — жыхары ЗША, Канады, Вялікабрытаніі, Ізраіля, Кітая.

Белтэлерадыёкампанія разглядае межанае вяртанне як візітоўку краіны і яго ўзровень распэньвае як пытанне прэстыжу дзяржавы. Таму на бліжэйшы час стаіць задача развіваць яго і далей. Рэдакцыя “Голасу Радзімы” ведае, што сярод слухачоў “Беларусі” ёсць і нашы чытачы. Мы ж таксама працуем дзеля таго, каб расказаць беларускай дыяспары пра нашу краіну. Такім чынам, перадаём усім шчырае прывітанне і заклікаем заставацца з “Голасам Радзімы” на хвалях “Беларусі”.

Алена СПАСЮК.

“Усмешка па-беларуску” з эстонскімі акцэнтамі

У Эстоніі ужо ў другі раз змаглі ацаніць беларускі гумар

У Культурным цэнтры горада Кохтла-Ярве прайшоў II фестываль “Усмешка па-беларуску — 2006”, які стаў сапраўдным святкам гумару і прыязных чалавечых зносін.

Першы фестываль адбыўся тры гады таму і пакінуў самыя добрыя ўражанні. Арганізавала свята Таварыства беларускай культуры рэгіёна Іду-Вірумаа “БЭЗ”, якое працуе з 1989 года і з’яўляецца старэйшым у Эстоніі. Для таго, каб правесці “Усмешку па-беларуску” звярнуліся з праектам у Інтэграцыйны фонд Эстоніі, дзе і атрымалі падтрымку.

Зінаіда Клыга, намеснік старшыні таварыства “БЭЗ” кажа, што да свята рыхтаваліся апантана. І ў выніку мэта — сабраць разам з добрым настроем беларускіх эстонцаў і запрасіць гасцей з самой Беларусі — была дасягнута. З горада Гарадок Віцебскай вобласці ўжо другі раз на свята “Усмешка па-беларуску” завітаў народны тэатр сястры і гумару “Фанограф”. Госці і спявалі, і жартавалі, і разыгрывалі гумарыстычныя міні-яцоры. У выніку былі задаволеныя самі і змаглі парадаваць гледачоў. Сярод іх былі як жыхары горада Кохтла-Ярве, так і шмат беларусаў, якія прыехалі з Нарвы, Пярну, іншых эстонскіх гарадоў. Апладыментамі сустракалі гледачы выступленні самадзейных артыстаў з беларускіх суполак Эстоніі — “Сябры” (Нарва), “Крыніца” (Сілламяэ), “БЭЗ”.

Людміла Аннус, намеснік старшыні таварыства “Сябры” расказала нашаму карэспандэнту, што беларуская суполка Нарвы з задавальненнем узяла ўдзел у свяце. Ансамбль “Сябры” выступаў з гумарыстычнымі спевамі, якія добра прымала зала.

На свяце прысутнічаў мэр горада Кохтла-Ярве Яўген Салаўёў. Таксама гасцей фестывалю вітаў Генеральны консул Рэспублікі Беларусь у Таліне Аляксандр Астроўскі. Ён не толькі ўручыў памятнаы сувеніры арганізатарам мерапрыемства, але вельмі дарочна прачытаў байку Кандрата Крапівы, чым прывёў гледачоў у захваленне.

Алена СПАСЮК.

Рэха Дня беларускага пісьменства ў Малдове

Гасцінная Малдова сустрэла нас шыкоўнымі хрызантэмамі і квітнеючымі каштанамі

Пачатак на 4-й стар.

В у беларускай абичыне Ціраспаля, якую ўзначальвае неардынарная асоба — Тамара Ломцева. З цікавасцю служалі аповед Наталі Салук, Уладзіміра Скарынькіна, Яўгеніі Галіцкай пра традыцыю святкавання Дня беларускага пісьменства, новыя выданні беларускіх кніг.

У абичыне шмат паэтаў, якія маюць зборнікі вершаў. Парадавала сваімі шчырымі радкамі Наталія Сож. Здзіўліў усіх нас унікальны мастак-мініяцюрыст Мікалай Дзмітрыенка, творчасць якога варта занясення ў Кнігу рэкордаў Гінеса. Калі Булат Акуджава пісаў “Віноградную косточку в землю зарю”, то “Ляўша з Бендэраў” на палове гэтай самай костачкі стварае непаўторныя ўда — пейзажы, якія можна ўбачыць толькі праз павелічальную лінзу мікраскопа. А на зярнятку яблыка ён здолеў змясціць... 24 мікра-мініяцюры!

Асобна хочацца сказаць пра музычную групу творчага дэсантэа з Беларусі — ансамбль народнай песні і музыкі “Харашуха”, які складаецца з выкладчыкаў музычнай школы Маладэчна. Сёлетня “Харашуха” адзначае 15-годдзе, 10 гадоў

на- Пераемнасць — гэта змест і падрабязны аповед. Артыкул з задавальненнем чыталі ў аўтаноміі, абмяркоўвалі станоўчыя пераўтварэнні ў Рэспубліцы Беларусь, успаміналі родных і блізкіх. Увага з вашага боку, спадзіва адносіны да нас — беларусаў замежжа — з’яўляюцца значным стымулам для далейшай работы і ўмацавання сувязі з гістарычнай Радзімай.

P.S. Хачу яшчэ раз звярнуцца з просьбай па магчымасці друкаваць цікавыя сцэнарныя мерапрыемстваў, беларускія прыказкі і прымаўкі. Будзем вельмі ўдзячныя.

сіць ганаровае званне народнага калектыву. Кіраўнік Вольга Бялько — харавік-дырыжор. Інструментальнай групай кіруе музыкант-віртуоз Аляксандр Пашкевіч. Акрамя таго, ён — вядучы актёр Мінскага абласнога драматычнага тэатра. Наогул усе 15 артыстаў ансамбля універсалы — спяваюць, іграюць, танчаць. Яны пакарылі сваім мастацтвам Еўропу, уганараваныя шматлікімі граматамі, дыпламамі, прызамі, званнямі. На адкрыцці фестывалю “Беларусь — мая Радзіма” ў Кішынёўскай філармоніі праявілі такі іспанска-бразільскі тэмперамент, выконваючы на заканчэнне аністэту польку, што зала пусцілася ў скокі. Шэраг выступленняў артысты далі ў Гагаўці.

Валянціна ЛУЦЭВІЧ.

НА ЗДЫМКУ: Уладзімір СКАРЫНІКІН (справа), кіраўнікі беларускай дыяспары ў Малдове Генадзь ЗЯНЬКОВІЧ, Іван КЕЦ, консул Пасольства Беларусі Аляксандр СУВОРАЎ.

Фота аўтара.

Расія, Комі

“Увага газеты — стымул для нас!”

Паважаная рэдакцыя газеты “Голас Радзімы”!

Вялікі вам дзякуй за артыкул “Пераемнасць — гэта змест і падрабязны аповед. Артыкул з задавальненнем чыталі ў аўтаноміі, абмяркоўвалі станоўчыя пераўтварэнні ў Рэспубліцы Беларусь, успаміналі родных і блізкіх. Увага з вашага боку, спадзіва адносіны да нас — беларусаў замежжа — з’яўляюцца значным стымулам для далейшай работы і ўмацавання сувязі з гістарычнай Радзімай.

P.S. Хачу яшчэ раз звярнуцца з просьбай па магчымасці друкаваць цікавыя сцэнарныя мерапрыемстваў, беларускія прыказкі і прымаўкі. Будзем вельмі ўдзячныя.

Алена ЛЫТКІНА.

Сяргей ТРАХІМЁНАК

Гэта страшнае слова — «кіно»

Апавяданне

Свецце Трыпуцінай шаснаццаць. Але яна ўжо паступае вучыцца на гістарычны факультэт БДУ. Уся справа ў тым, што некалі бацька Жэня, так Света называла свайго айчыма, аддаў яе ў школу ў шэсць гадоў. І вось яна, шаснаццацігадовы абітурыент, здала ў сталіцы апошні экзамен, якім было сачыненне. А паколькі на выніках вусных іспытаў становішча складалася цалкам абнадзейлівым, настрой у яе быў выдатны.

Пятнаццаць дзён назад яна нясмела хадзіла па калідорах гістфака, дзівілася настурнасці і напорыстасці сталічных абітурыентаў і непрыступнасці студэнтаў, была ўдзельніцай ў тэхнічных мерапрыемствах працэсу паступлення ў вуз. Але кожнае наведанне ўніверсітэта, кожная кансультацыя, кожны здадзены экзамен з аднаго боку здымалі флёр напорыстасці і настурнасці з яе канкурэнтаў і ўзнімалі яе ва ўласных вачах і вачах акружэння на новую, больш высокую прыступку іерархіі паступаючых.

Света ўжо не адчувала сябе папалішай, якая прыехала на баль вышэйшай адукацыі з глыбінкі. А праз два дні, калі абвешчаць вынікі пісьмовай работы, яна, і таго лепш, прыойдзе ў іншую якасць — студэнтка самай галоўнай у рэспубліцы вуз. І гэты стан уздыму падтуроўваў яе на ўчынку, якія яшчэ два тыдні таму не рашылася б здэсіціць.

Мяняліся адносіны да Светы і фаварытаў, якіх па меры адсёвання рабілася ўсё менш, але яны ўжо адлучалі сябе ад агульнай масы тых, хто не паступіў, інтуітыўна дзейнічаючы па прычыне — сваім усё, чужым нічога.

І менавіта ў гэты час Света Трыпуціна даведлася, што на кінастудыі здымаюцца два фільмы і жыхароў сталіцы запрашаюць на масоўкі. Паведаміў ёй пра гэта вяртаўся малады чалавек, які сцвярджаў, што толькі таму і не здаў замежную мову, што быў заняты на здымках.

— Адзін з іх пра вайну, туды табе не трэба сунуцца, а другі — вадзіль, — сказаў ён.

Чаму ён вырашыў, што Света паждае сунуцца ў кіно, было незразумела. Але вырашыў правільна, паколькі два тыдні таму яна не звярнула б увагі на гэту прапанову, зрэшты, два тыдні таму ёй бы і не прапанавалі такога.

— Калі адважышся, — сказаў ён, — я замоўлю слоўца.

Але тут з'явіўся другі сабрат па няшчасці, які заблытаўся на экзамене па англійскай мове. Той не прамінуў выпадку зачапіць патэнцыяльнага саперніка.

— Там усіх бяруць без блату, — вымавіў ён, — прыходзіць да прахадной, а там ужо пакупнікі цябе чакаюць. І калі ты адпавядаеш патрэбнаму тыпажу...

— Ну, не, — запярэчыў яму першы. Яны пачалі спрачацца. А Света з гонарам пакінула іх і накіравалася дадому.

На час экзаменаў яна пасялілася ў свайго роднага дзядзькі Мікалая, які жыў на вуліцы Чарнышэўскага, недалёка ад цэнтральнага праспекта. Дзядзька працаваў слесарам-наладчыкам на гадзіннікавым заводзе, сваіх дзяцей у яго не было, і ён з жонкай ставіліся да прысутнасці пляменніцы, якая паступае ва ўніверсітэт, з глыбокай павагай.

Дома Света паведаміла, што ёй прапанавалі здымацца ў кіно. Але яна не ведае, як дабрацца да кінастудыі.

— Прасцей паранай рэты, — сказаў дзядзька, — едзеш некалькі станцый на метро да Маскоўскай, а там і кінастудыя.

— А калі ў цябе апошні экзамен? — спытала цётка.

— Усе ўжо экзамены, — вымавіў дзядзька, — ёй засталася толькі дачакацца залічэння. Я тут прыкінуў, што нават з чацвёркай яна ўжо студэнтка.

— Не суроч, — сказала цётка. Раніцай наступнага дня Святлана выйшла на прыпынку метро Маскоўская і пайшла да будынка з калонамі.

— Прывітанне, чарадзейны свет кіно, — ціхенька вымавіла яна перад уваходам і пацягнула на сябе масціўныя дзверы.

— На масоўку? — спытала яе вацёрша ва ўніформе.

Света кінула галавою.

— Другі паверх, 105-ы кабінет. Патрэбны кабінет яна знайшла хутка і здзівілася, што перад ім не было ніякай чаргі. Пастаяўшы трохі, яна пастукала. Але дзверы аказаліся абабіты дэрмацінам, і было зразумела, што яе там не чуюць. Тады Света націснула на дзверы і ўвайшла ўнутр. У кабінете, дакладней у двух сумежных пакоях, знаходзілася некалькі чалавек. У далёкім — дзве дзяўчыны ледзь старэйшыя за Свету: адна возненна-рыжая, а другая — brunetka. У бліжэйшым — змрочная дама гадоў сарака, поўная фарбаваная бландзінка.

— Што трэба? — nelаскава спытала бландзінка.

— Я... у кіно... — нясмела вымавіла Святлана.

— Ну, мілачка, мы з вуліцы ў кіно не бяром, — адказала бландзінка.

— Я не з вуліцы, — пакрыўдзілася Святлана, — я студэнтка і... і вершы пішу.

Тут трэба сказаць, што Света спраўды пісала вершы, але ніколі і нікому пра гэта не гаварыла.

— Паспеўх вам у гэтым занятку, — сказала бландзінка і стала набіраць нумар тэлефона, дачы зразумець, што больш гаварыць з наведвальніцай яна не мае намеру.

Света павярнулася і выйшла з кабінета. Вялікі змрочны калідор студыі са старым, абшарпаным паркетам, здаўся ёй яшчэ больш змрочным, чым быў на самой справе. Святлана пайшла па калідоры да выхаду, і ёй чамусьці стала сорамна, быццам яна праваліла экзамен.

Насустрач ёй ішлі нейкія людзі, але яна не бачыла іх твараў. Вочы завалакліся туманам суму. Яна вела, што ўслед за гэтым туманам на вачах з'явіцца слёзы. І калі іх не ўтрымаць у межах вейкаў, яны лінуць струменем...

— Дзяўчына, — раздаўся ззаду голас.

Святлана азірнулася. Яе даганяла рыжая прыгажуня са сто пятага.

— Хадзем са мной, — заадала яна. Света паслухмяна накіравалася за ёй. Яны абмінулі 105 кабінет і пайшлі нейкім бакавым калідорам.

— Першы раз? — спытала дзяўчына.

Святлана кінула.

Дзяўчына хацела сказаць яшчэ нешта, але насустрач ёй патрапіла другая, якая бегла з лістамі паперы.

— У павільён? — спытала сустрачная.

— Так, у нас масоўка гарыць, а Ліза зусім з розуму сышла. З раніцы ўсіх пабракавала, а зараз хаваецца ад першага рэжысёра.

Другая дзяўчына ў адказ на гэта толькі махнула рукою і панеслася далей.

Яны выйшлі на вуліцу і падышлі да нейкага будынка. Дзяўчына, якая суправаджала Свету, сказала:

— Стой тут, — і пайшла ўнутр будынка.

Неўзабаве яна з'явілася з маладым хлопцам, які зірнуў на Святлану і вымавіў:

— У касцюмерную... нешта пад служанку...

корпус. Там яны спусціліся ў падвал, зайшлі ў вялікае памяшканне, у якім вісела на плечыках і проста так навалала ляжала мноства плашчоў, сукенак, жаночых і мужчынскіх касцюмаў.

— Служанка, — сказала суправаджальніца поўнай жанчыне.

Тая, хутка зірнуўшы на Свету, прынесла адзенне ў буйную клетку і чапец. Кінуўшы ўсё гэта на руку Святланы, яна спытала:

— Памер абутку?

— Трыццаць сёмы.

Жанчына зрабіла рукамі таямнічы рух, і з-за шырмы выйшла другая жанчына, трымаючы ў руках велізарныя нязграбныя туфлі на тоўстых абцасах. Першая жанчына, убачыўшы здзіўленне Святланы, патлумачыла:

— Што ты хочаш, Амерыка трыццатых гадоў. Давай пашпарт.

— Які пашпарт?

— Свой, зразумела.

— У мяне яго няма.

Жанчына зірнула на суправаджальніцу. Тая развяла рукамі.

— Ну і што мы будзем рабіць? Як я выдам ёй рэквізіт?

— А ты вазьмі ўзамен пашпарта яе адзенне, — умяшалася другая жанчына. — Яна ж усё роўна яго ў руках насіць не будзе.

— І то правільна, — пагадзілася першая і кінула Свецце на шырму, — перапрапанайся.

Калі Света з'явілася з-за шырмы, першая жанчына акінула яе гаспадарскім позіркам, прышліпіла паперку з прозвішчам на адзенне Святланы і павесіла яго на плечыкі.

— Запомні месца, дзе вісіць, — сказала яна, — у масоўцы каля ста чалавек, калі яны будуць перапрапаніцца, тут чорт нагу зломіць.

Туфлі аказаліся вялікімі і ледзь не звалваліся з ног. Рыжая дзяўчына, адчуўшы, што Света адстае, супакойла:

— Нічога, нічога, бегаць табе не прыйдзецца.

Яны вярнуліся да ўваходу ў павільён, дзе за час іх адсутнасці народу прыбыло. І тут Света зразумела, чаму касцюмерша сказала пра Амерыку трыццатых гадоў. Многія з масоўкі былі ў паліто і шыракаполых шляхах.

— Муціць, гэта не проста Амерыка трыццатых, але і яшчэ змяня Амерыка? — падумалася Свецце.

— Пойдзем да грымёраў, — сказала ёй суправаджальніца.

Яны ўвайшлі ў павільён, зазірнулі ў бакавыя пакоі. Там працавалі два грымёры. Аднаму з іх было за пяцьдзесят, другому каля трыццаці.

Суправаджальніца пасадзіла Свету на крэсла, сказала:

— Дачакаешся чаргі, скажаш, што служанка ў публічным доме.

— У якім доме? — не зразумела Света.

— У публічным, а потым выйдзеш на вуліцу і будзеш чакаць, калі цябе Алег, ну той хлопец, запрасіць у павільён. Зразумела?

Суправаджальніца пайшла, а Света доўга сядзела на зэдліку і слухала размовы грымёраў, якія ў асноўным зводзіліся да таго, як ім заплаціць за смену або здзельна.

— Мадэмузель, — сказаў той, што быў старэйшы, — прашу да крэсла.

— Хто вы? — запытаў ён Свету, зрабіўшы крок назад, нібы спрабуючы разглядаць яе лепей.

— Служанка, — выдала з сябе Света. Дадаць, што ў публічным доме, у яе не хапіла духу.

— Служанка ў вяцёлым доме, — вымавіў грымёр, — арыгінальна.

Ён надзеў на галаву Светы чапец, ледзь зрушыў яго назад, затым убок, потым зноў вярнуў на месца.

— Зараз мы вас затаніруем, — сказаў ён, — каб вашы малады румянец

не перашкаджаў вобразу. Ледзь падвядзём вочкі, і можна на пляцоўку.

І першае, і другое ён зрабіў хутка, а затым вымавіў:

— Наступны.

Света выбралася з грымёркі і, як ёй сказала рыжая дзяўчына, стала чакаць Алега, прыслухоўваючыся да размоў у натоўпе. Дзівілася таму, што ніхто належным чынам не ставіцца да таго, што называецца творчасцю. Тады як, па меркаванні Светы, менавіта духам творчасці павінна быць прасякнута ўсё, што знаходзіцца на тэрыторыі студыі.

Вялізны і тоўсты мужык у штанах, закатаных да кален, гаварыў, што цяпер ён не даць сябе абдурыць, як у мінулы раз. І даможацца, каб яму за смену заплацілі, як расіянам. Яго сядзев квіаў у адказ, але не слухаў суб'ядседніка, паколькі заняты быў разгаворам красворда. Дзве дамы ў неймаверных дэкальтах ігралі ў карты на адзіным пластмасавым століку. Усе астатнія гаварылі пра усё, толькі не пра кіно. Так працягвалася даволі доўга. Пакуль, нарэшце, не з'явіўся Алег і не скамандаваў:

— Усім у павільён.

Масоўка не спяшаючыся пацягнулася за ім. Света, прапусціўшы міма сябе большую яе частку, увайшла ў велізарны ангар, у якім была расставлена старая мэбля: столікі, шафкі, а пасярэдзіне ўзвышаўся подыум. Усё гэта было падобна на нешта сярэдняе паміж кафэ і гасцініцай. Пасярэдзіне павільёна стаяла камера, каля якой мітусіліся тры чалавекі.

— Усё, як на рэпетыцыі, — вымавіў Алег.

З чаго Света зразумела, што ўсе прысутныя прайшлі гэтую сцэну як мінімум адзін раз.

Алег і двое памочнікаў прыняліся расставляць масоўку, і хутка Света засталася адна. Тады да яе падышоў сам Алег, уззяў за руку і падвёў да каляскай, у якой сядзела старая дама. Зрэшты, дама магла быць маладой, проста грым і парык рабілі яе такой.

— Калі будзе каманда "матор!", пачынай вазіць каляску, — сказаў Алег, — але не хутка і не далёка, да краю подыума.

— Ды не страці мне галаву, — не то жартам, не то сур'эзна вымавіла дама ў калясцы.

З'явіўся мужчына ў клятчастай кашулі і джынсах. Прысутныя ажывіліся, і па іх тварах Света зразумела, што гэта і ёсць першы рэжысёр.

— Зараз пачнецца здымка, — падумала Света, але памылілася, здымка не пачалася, затое рэжысёр стаў ляжца з асвятляльнікамі, а затым нешта даказваць аператару. І толькі потым з'явілася асістэнтка з дошкай, на якой было нешта напісана. Раздалася каманда "матор!". Асістэнтка вымавіла:

— Эпізод у публічным доме, дубль адзін, — і стукнула хлапушкай. І тут жа з трох бакоў у дом ўварваліся агенты ў цывільным у суправаджэнні паліцыі. Сцэна працягвалася некалькі секунд.

— Стоп! — раздалася каманда рэжысёра.

Ён падышоў да аператара, аб чымсьці пагаварыў і вымавіў:

— Здымаем кожную групу асобна. Каля гадзіны працягвалася здымка ўваходу паліцэйскіх у публічны дом. Затым рэжысёр сказаў:

— Знята. Перапынак.

Пасля гэтага магічнага слова магутае электрычнае асвятленне згасла, засталася бяжэлае дзяжурнае святло. І ўся масоўка разышлася. Хтосьці пайшоў на паветра, хтосьці ўсеўся за столікі і паводзіў сябе так, быццам ён зрабіў сабе заказ. Зрэшты, так і аказалася. Праз дзве-тры хвіліны па-

мочнікі Алега прынеслі пакупкі з ядой. Яны раскладалі іх перад тымі, хто сядзеў за сталамі, прыгаворваючы:

— Сухпаёк толькі акцёрам, толькі акцёрам.

З гэтага Света зразумела, што ў масоўцы ўдзельнічаюць не толькі людзі з вуліцы, але і прафесіянальныя акцёры.

— Можаш пакуль пагуляць, — сказала ёй жанчына, якую яна вазіла ў калясцы падчас здымак. Пасля чаго дасталася з-пад пледа бутэроброд і стала яго есці.

Света выйшла з павільёна на вуліцу, але там было занадта гарача, і яна вярнула да велізарных вярот, дзе быў скрызьяк. За тая некалькі дубляў, што адбыліся на здымачнай пляцоўцы, яна ўжо зразумела сэнс дзеяння і ролю многіх яго ўдзельнікаў. Вось тая старэйшыя, у шляхах, — гэта кіраўнікі, тая, што маладзейшыя, але ў такіх жа цёмных пінжаках і шляхах — іх падначаленыя, разабрацца з астатнімі было яшчэ прасцей — яны насілі паліцэйскую форму. Жанчыны да паліцэйскіх не адносіліся, яны ірталі жыхароў публічнага дома.

Адзінокая дзяўчынка ў чапцы служанкі не магла быць доўга не заўважанай у кампаніі бравых агентаў у цывільным. Праз нейкі час да яе падакіў хлопец гадоў трыццаці, худы, доўгі, у чорным касцюме і чорнай шляпе, і сходу спытаў:

— А чаго гэта я цябе ўчора не бачыў?

— А ўчора мяне тут не было, — адказала Света, — я ўчора экзамен здавала.

— А, — з разуменнем працягнуў хлопец, — а я тут кожны дзень працую. Табе колькі абяцалі заплаціць?

— Не ведаю, — адказала Света.

— А ты спытай у Алены.

— У якой Алены?

— Ну, той, што цябе сюды прывяла, рыжой. Яна ведае сацыяла запяўнае. А ты Табакова бачыла?

— Не.

— Значыць, убачыш, ён у наступнай сцэне з'явіцца.

— Не размаўляйце з ім, дзяўчына, — сказаў другі хлопец у шляпе, праходзячы міма, — у яго трое дзяцей.

— Ну, ты тут як тут, Каляна, — сказаў Свеццін суб'ядседнік і накіраваўся ўслед за хлопцам, на развітанне дадаўшы, — хто пакрыўдзіць — кліч мяне.

Потым на вуліцы зноў з'явіўся Алег і запрасіў усіх у павільён.

І зноў пачалася расстаноўка масоўкі па плане рэжысёра, аднаму яму вядомым. Але каляска з жанчынай і служанка заставаліся на адным і тым жа месцы, паколькі нідзе, акрамя подыума, гэтую каляску немагчыма было вазіць.

І зноў па камандзе "матор!" Света вазіла каляску па подыуме, пакуль жанчына, якая сядзела ў ёй, не сказала:

— Ты вазі, калі камера накіравана ў твой бок.

І Свецце здолела, што ўся масоўка пачула гэта і захіхкала.

З'явіўся Табакоў, а з ім яшчэ адзін вядомы акцёр, прозвішча якога Света забыла. Табакоў тут жа стаў рэцэпываць эпізод з маладым акцёрам, якога ён душыў, а потым крычаў усім прысутным, што адгэтуль не выйдзе ні адзін чалавек.

Эпізод знялі. Потым знялі яшчэ два дублі. І Света на тых рэпліках, якія вымаўлялі акцёры, раптам зразумела, што яны дрэнна ведаюць тэкст.

Каб не стаяць так проста за спінкай каталкі, яна сказала даме, якая сядзела ў ёй:

— Яны не ведаюць тэксту.

— Ён і зараз не патрэбны, — адказала дама, — потым на агучванні яны будуць вымаўляць дакладны

— Заканчэнне на 14-й стар.

Аляксандр ЦЕЛУШКО:

"Цяпер "Беларусьфільм" – міжнародная кінапляцоўка"

Калі глядзець на Беларусь скрозь прызму кіно, што знаходзіцца ў кадрах і за кадрам? На гэтае і іншыя пытанні адказвае Аляксандр Целушко, намеснік генеральнага дырэктары Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм":

— Што сабой уяўляе сёння "Беларусьфільм"?

— Мы пераадолелі крызіс, працуем па нарастаючай, і з кожным годам выдаем усё больш кінапрадукцыі. Сёлета выпусцім шэсць фільмаў, акрамя таго, традыцыйна робім чатыры мультыплікацыйныя фільмы і дакументальныя стужкі.

Цяпер у модзе серыялы. Мы ажыццявілі два паспяховыя праекты: адзін з Белтэлерадыёкампаній — чатырохсерыйны фільм "Тры талеры", другі — сумесна з піцерскай студыяй "Пазітыў-ТВ" (яна выпускае вядомы тэлепраект "Гарадок"), знялі 4-серыйны фільм "Мяккая зіма". Атрымалася эфектыўнае ўкладанне сродкаў.

Тэхнічная база кінастудыі таксама развіваецца. Цяпер у нас на ўсю моц працуе студыя DOLBY. Спецыялісты фірмы DOLBY прыязджаюць да нас, кадыруюць фільмы, ставяць свой таварны знак. На пляцоўках "Беларусьфільма" працуюць замежныя кінематаграфісты, у тым ліку расійскія і амерыканскія.

Цяпер кіно — гэта прадукцыя, якая павінна быць на высокім узроўні, вытрымліваць канкурэнцыю, часам здзіўляць, нават шакіраваць. "Беларусьфільм" кідае дзёрзкі выклік сусветным кінакрытыкам: прапаганду ідэі гуманізму, выкарыстоўваючы сучасныя магчымасці кінамастацтва.

Нядаўна генеральным дырэктарам Нацыянальнай кінастудыі стаў Аляксандр Яфрэмаў, вядомы кінарэжысёр, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь. Да гэтага амаль 15 гадоў ён кіраваў Тэатрам-студыяй кінаакцёра. У якасці рэжысёра Аляксандр Васільевіч зняў фільмы "Вялікае каханне Чараднічэнкі Н.П." (к/ф, альманах "У профіль і анфас", 1977), "Родная справа" (1979), "Давай пажэнімся" (1982), "Экзамен на дырэктара" ("Свой сад", 1986), "Наш чалавек у Сан-Рэма" (1990), "Павадыр" (2001), "Дунечка" (2004).

Цяпер самымі галоўнымі задачамі для сучаснага кіно з'яўляюцца тэхнічнае пераабсталяванне і прыцягненне маладых талентаў. У першым выпадку — надзея на падтрымку і ўдзел дзяржавы, у другім — на талент новага пакалення. Праца кіпіць ужо зараз.

— Сучасная беларуская класіка — фільм "Дунечка" А. Яфрэмава зняты сумесна з Расійскім федэральным фондам сацыяльнай і эканамічнай падтрымкі кінематаграфіі і студыяй "Стэла". Супрацоўніцтва на гэтым спыняецца ці ёсць новыя праекты?

— З расійскай кінастудыяй "Стэла" пачынаем новы праект, ён будзе называцца "Радзіма або смерць". Гэта фільм пра вайну, зараз запускаем яго ў вытворчасць. Акрамя таго, з кінакампаніяй

"БелпартнёрТВ" збіраемся запусіць 4-серыйны фільм "Ветразь" па сцэнарыю Мікалая Чаргінца.

— У якіх жанрах і тэматыцы працуе кінастудыя?

— "Беларусьфільм" — гэта частка дзяржаўнай ідэалогіі, таму мы адлюстроўваем лёсавызначальныя падзеі і даты Беларусі. 60-годдзю Вялікай Перамогі ў Другой сусветнай вайне прысвечаны фільм "Глыбокая плынь" па матывах твораў Івана Шамякіна, а да 60-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў знялі стужку па творы Мікалая Чаргінца. Яна мае назву "Вам заданне". Гэты год адзначаны трагічнай датай — 20-годдзем катастрофы на Чарнобыльскай АЭС. Мы знялі фільм "Бацькава хата", які распаўвае пра мастака, чый лёс песна пераплятаецца з гісторыяй усёй краіны ў той цяжкі перыяд.

— Шырокае прызнанне атрымалі беларускія мультыплікацыйныя фільмы "Несцерка-1", "Несцерка-2" і "Прыгоды рэактыўнага парасяці". Чым яны зацікавілі глядачоў?

— Мы хацелі паказаць беларускі ўклад, побыт праз выяву нашага нацыянальнага этнасмівала Несцеркі. Гэта вельмі добры фільм пра тое, як Несцерка робіць адкрыцці ў сваім жыцці. А "Прыгоды рэактыўнага парасяці" — зусім іншы па жанру. Гэты мультфільм зроблены, можна сказаць, у

стылі экшэн, ён дынамічны, смешны.

— Вяртаючыся да фільма "Дунечка", які яго пракатны лёс?

— "Дунечка" — гэта вельмі далікатны фільм, настальгія па рамонтцы 70-х. Здымаўся ён у Мінску і Ялце, так што трохі падобны на сонечныя прамяні і яснае неба. Усё ў ім для душы. Рэжысёр "Дунечкі" Аляксандр Яфрэмаў узнагароджаны прызам Прэзідэнта Беларусі — за "Гуманізм і духоўнасць у кіно". Сам фільм аб'ездзіў шмат фестываляў. Прэм'ера яго адбылася на "Славянскім базары ў Віцебску". Пабывала "Дунечка" і на "Кінашоку" ў Анапе, і на XIII Адкрытым кінафестывалі краін СНД і Балты ў Смаленску. Прывезла ўзнагароды з Бердзянскага кінафестывала (Украіна). Гэты фільм быў таксама прадстаўлены ў конкурснай праграме міжнароднага фестывала "Лістапад", атрымаў прыз "Крыштальны Бусел" на кінафестывалі "Брэст-2005" у намінацыі "За лепшы мастацкі фільм", а таксама спецыяльны дыпламы журы "За лепшую жаночую ролю другога плана" (Ганна Маланкіна), "За лепшую мужчынскую ролю другога плана" (Аляксандр Ткачонак), "За лепшы акцёрскі ансамбль", "За лепшую рэжысуру".

У чым інтрыга поспеху? У каханні. У шчырасці.

Гутарыла Марына ГАБРЫЯНІК.

Алесь Камоцкі: НОВЫ ПАРЫХОД

У малой зале канцэртнага комплексу "Мінск" адбыўся канцэрт-прэзентацыя новага альбома вядомага беларускага барда Алеся Камоцкага "Дах".

На гэтым дыску асаблівае ўсё, але галоўнае, што песні ўпершыню набылі паўнацэннае гучанне. Раней Алесь (адзін на адзін са сваёй паўкакустычнай гітарай) даваў невялікія канцэрты, пра якія мала хто ведаў. І запісаў альбомы, якія потым складана было дзе купіць. Дыск "Дах" запісаўся з дапамогай адзінаццаці запрошаных інструменталістаў, сярод якіх Зміцер Вайцшошкewіч, Аляксандр Шувалаў, Ксенія Мінчанка і іншыя вядомыя музыканты.

"Канцэрт для мяне быў такім жа унікальным, як і альбом, — гаворыць Алесь Камоцкі. — Першы раз я выконваў свае песні разам з аркестрам. Ігралі практычна ўсе музыканты, якія ўдзельнічалі ў запісе альбома "Дах". Прычым на ўдарных інструментах ігралі два чалавекі — ударным надавалася асабліва ўвага. Раней я не сачыў за рытмам, у мяне магло быць па сем розных рытмаў у песні, зараз жа ўсё вытрымана ў адным ключы".

Характэрна, што на канцэрце песні былі выкананы ў тым жа парадку, што і ў альбоме.

Другая палова выступлення складалася з выбраных твораў Алеся Камоцкага. Там ужо ўсё было даволі пёстра: некаторыя песні выконваліся з аркестрыкам, некаторыя — пад гітару, а нешта пад дзве гітары.

Падрыхтавала Дзіяна ГРЫШАНАВА.

Напярэдадні

Мазыран выклікаюць на "біс"

"Новы дзень" на "Еўрабачанні-2006" прадставіць Андрэй Кунец

— Пачатак на 1-й стар. —

Да ўдзелу ў рэспубліканскім конкурсе, паводле ўмоў, дапускалася песня на адной з дзяржаўных моў Беларусі, якая ніколі не выконвалася. Гэта значыць як аб'ект аўтарскага права не была распаўсюджана праз міжнародную сетку Internet, на якіх-небудзь носбітах (аўдыёкасеты, кампакт-дыск, міні-дыскі і інш.) пры продажы ці іншай перадачы права ўласнасці, а таксама шляхам перадачы па радыё-ці тэлевізійным эфіры.

Згодна з міжнароднымі правіламі, юныя артысты, што прымалі ўдзел у адборачным туры, але не прайшлі на конкурс "Еўрабачанне", могуць паспрабаваць свае сілы паўторна ў чарговым рэспубліканскім адборы. Аднак, гэта не распаўсюджваецца на тых выканаўцаў, якія аднойчы выступілі на самім "Еўрабачанні".

Андрэй Кунец не толькі змяляк пераможцы конкурса "Еўрабачанне-2005" Ксеніі Сітнік, але і выхаванец яе маці і настаўніцы

Святланы Стацэнка, цяпер мастацкага кіраўніка Нацыянальнага цэнтра мастацтваў імя Уладзіміра Мулявіна.

Канешне, пасля ашаламляльнага поспеху Ксеніі хлопчыку будзе няпроста выступаць на конкурсе. Але ўдзел у "Еўрабачанні" — падзея выключная і Андрэй будзе старацца выступіць як мага лепш. 2 снежня ў сталіцы Румыніі Бухарэсце Андрэй Кунец выканае песню "Новы дзень". Дарэчы, свае перамогі ў яго ўжо ёсць — Гран-пры конкурсаў "Залатая пчолка" (Клімавічы), "Дружба народаў" (Кайзерслаўтэрн, Германія), 1-е месца ў рэспубліканскім тэлеконкурсе "Зямля пад белымі крыламі".

Андрэй Кунец прызнаецца, што марыць стаць спеваком, а жыццёвае крэда вызначае так: "Спявай, што б ні здарылася, спявай усім няўдачам назло, спявай, каб мары здзейсніліся, спявай, каб пашанцавала".

Захапленне музыкай у яго пачалося з мацінай настойліва-

ці, менавіта яна была тым чалавекам, які параіў хлопчыку заняцца спевамі. Цяпер жа крыніца натхнення, як сцвярджае Андрэй, кіраўнік і настаўнік Святлана Стацэнка. Менавіта яна паўплывала на рашэнне ўдзельнічаць у адборачным туры "Еўрабачання-2006".

А яшчэ Андрэй малое, займаецца веласпортам, любіць сабак, глядзіць серыял "Мая цудоўная няня" і марыць спяваць на адной сцэне з Палінай Смолывай — пераможцай "Славянскага базару ў Віцебску". Наперадзе ў Андрэя "Новы дзень" на "Еўрабачанні-2006". Няхай ён прынясе хлопчыку радасць і ўдачу.

Падрыхтавала Алена СПАСЮК.

Чытайце навіны з Беларусі на сайце Belarus21.by/main

Тэатр лялек наведала "Сіняя птушка"

Чарговы сезон Дзяржаўнага тэатра лялек адкрыў прэм'ерай спектакля "Сіняя птушка", які створаны па аднайменнаму твору сімваліста пачатку мінулага стагоддзя Марыса Матэрлінка.

Галоўная ідэя твора — нагадаць аб неабходнасці любіць, рабіць дабро і дапамагаць адзін аднаму. У цэнтры сюжэта — своеасаблівае вандраванне ў часе. У спектаклі выкарыстоўваюцца 272

віды настольных, напольных і насценных гадзіннікаў. Так задумана паказаць своеасаблівае вандраванне ў часе. Музыка да "Сіняй птушкі" напісаў акардэніст групы "Гуруф" Ягор Забелаў. Гэта дэбют маладога музыканта ў якасці кампазітара.

НА ЗДЫМКАХ: сцэна са спектакля; рэжысёр Аляксей ЛЯЛЯЎСК. Фота Наталлі АБЛАЖЭЙ, БелТА.

Міні-Міс Сувет-2006

Бліскучая перамога ў Грэцыі імідж-дизайн студыі "Вадалея" і яе выхаванкі Настассі Нікіфаравай

Урокі дасканаласці па версіі "Вадалея"

3 15 па 22 верасня ў Салоніках (Грэцыя) адбыўся міжнародны дзіцячы конкурс выканальніцкіх відаў мастацтваў "Міні-Міс Сувет-2006". Ён складаўся з трох адборачных тураў, у якіх удзельнічалі юныя прадстаўніцы 20 краін свету. Першы этап прайшоў у маі гэтага года ў Грузіі, дзе Настасся Нікіфарава — 14-гадовая выхаванка імідж-дизайн студыі "Вадалея" і навучэнка адной з гімназій Мінска — увайшла ў пяцёрку мацнейшых канкурсантак. У фінале выступілі прадстаўніцы 9 краін свету: Расія, Беларусь, Украіны, Латвія, Казахстан, ПАР, Бразілія, Боснія, Балгарыя.

У Салоніках Настася абараняла беларускі нацыянальны і гістарычны касцюм, прадэманстравала сваю спартыўную падрыхтоўку, грацыю, акцёрскае майстэрства, вытанчанасць. Выкладчыкі "Вадалея" Алена Моўчан (акцёрскае майстэрства) і Юрый Лапіша (харэаграфія) падрыхтавалі разам з дзяўчынкай нумар для конкурсу, які назвалі "Фантазія зоркі" — у ім яна ўвасобіла вобразы Чарлі Чапліна, Элвіса Прэслі, Мэрлін Манро. Акрамя Гран-Пры, яна атрымала тытулы "Міні-Міс Талент", "Міні-Міс Дасканаласць", стала пераможцай у намінацыі "Асоба года 2006" — усяго заваявала пяць тытулаў.

Гэта не першая перамога Настассі Нікіфаравай. У 2004 годзе ў Латвіі яна стала "Міні-Міс Свету", заваявала тытул чэмпіёнкі свету ў намінацыі "Фотамадэлінг". У гэтым жа годзе ў Кіеве ў конкурсе "Свет талентаў" стала пераможцай у намінацыі "Малюнак", атрымала другое месца ў намінацыі "Акцёрскае майстэрства".

Настася Нікіфарава — звычайная дзяўчынка, якой студыя "Вадалея" дапамагла раскрыць свае таленты.

Мы пазнаёміліся з Настасяй гэтым летам у Крычаве, дзе дзяўчынка адпачывала ў сваіх дзядулі і бабулі. Яна вельмі хацела прыцягнуць увагу праз свае фатаграфіі да старажытнага Крычавы, які ў пісьмовых крыніцах згадваецца 1136 годам і сёлета адзначыў сваё 870-годдзе. Фотадымкі пра-

водзілі дызайнеры студыі "Вадалея" Ірына Бышкіна, Вераніка Міхеенка, а відэадымкі — Віталь Бурло. Ірына і Вераніка — таленавітыя студэнткі трэцяга курса Беларускай акадэміі мастацтваў, работы Ірыны садзейнічаюць поспеху Настсі ўжо два гады. А кіравала здымкамі ў Крычаве арт-дзірэктар студыі "Вадалея" Кацярына Пашкевіч. Кацярына Міхайлаўна — нацыянальны дырэктар па адбору, падрыхтоўцы і прадстаўленні талентаў Рэспублікі Беларусь на прэстыжных міжнародных форумах, конкурсах і фестывалях, прафесар філасофіі.

Настася здымалі на фоне каласістага жыта і пшаніцы ў наваколлі горада, які стаіць на беразе ракі Сож (адзін з гарадоў радзімаў), на Перунавай гары і гарадзішчы Гарадзец, у Крычаўскім раённым краязнаўчым музеі і Дomes рамёстваў.

Дзядуля Настсі не мог узяць на вошты гэта ўсё, навошта гэтыя конкурсы і фатаграфаванне? Толькі збіваюць з панталыку разумную і прыгожую дзяўчынку, якая можа стаць фанабэрыстай ад залішняй увагі! Трэба, каб у галаве была вучоба, неабходна набыць трывалую прафесію, а не дэманстраваць сябе на сцэне. Аднак усё ж спадзяваўся на разумную інтуіцыю дачкі і гатовы быў на ўсё дзеля любімай унучкі. Ён усюды нас суправаджаў на сваім старэнькім аўтамабілі, прыносіў кніжкі з бібліятэкі пра Крычав і з гонарам паказваў свой горад. Бабуля Настсі праяўляла цудоўны кулінарнага майстэрства, стараючыся пазбавіць нас клопатаў пра харчаванне і даць магчымасць адпачыць, абмеркаваць вынікі дня.

Усяго толькі два насычаныя дні ў Крычаве. А колькі такіх здымачных дзён і напружаных рэпетыцый, трэніровак было за два з паловай гады навування дзяўчынкі ў студыі "Вадалея"! Яшчэ не існавала гэтай студыі, калі мама Настассі прывяла сваю дачку да Кацярыны Пашкевіч. Настася была сарамліва, замкнутая, нешматслоўная. Кацярына Міхайлаўна стала працаваць з дзяўчынкай сама, а потым і з дапамогай іншых спецыялістаў да-

памагла ёй раскрыцца. У выніку — такі вялікі поспех на прэстыжным міжнародным конкурсе, які мама Настсі яшчэ не можа ўсваяць!

— Я проста ішчаслівая. Мы не чакалі такой перамогі. На працягу гэтых двух з паловай гадоў я вагалася — ці варта перагружаць дзіця, можа, важней падналежчы на вучобу? Аднак тыя новыя якасці, якія набыла дачка, таксама важныя ў жыцці, асабліва ў сучасным жыцці, дык няхай жа дзіця развіваецца шматбакова, ёй жа гэта падабаецца — так я разважала, ламаючы свае погляды на выхаванне. І гэта было нялёгка. Дачцэ і мне вельмі падабаецца тая атмасфера творчасці і ўзаемадапамогі, якая пануе ў "Вадалея", без яе не было б гэтай перамогі. Я па прафесіі эканаміст і машынабудавнік, бацька Настсі таксама скончыў машынабудавнічы інстытут, а потым — юрфак, у нас па дзве прафесіі, вучыцца мы не ленаваліся. Ён таксама быў ішчаслівым, калі даведваўся пра перамогу дачкі. Дык можа, у яе таксама будуць дзве прафесіі, з якіх яна зробіць свой выбар — якая для яе важнейшая.

Ірына Аляксандраўна Чарняўская, дырэктар гімназіі, дзе вучыцца Настася, упэўнена, што дзяўчынка справіцца адрывацца ад навуцальнага працэсу на некаторы час.

— Гімназія падтрымлівае рознабаковае развіццё таленавітых дзяцей, ідзе нават на тое, каб індывідуальна займацца з імі. Хутка 15-гадовы юбілей гімназіі, і перамога нашай выхаванкі ўжо ўвайшла ў яе гісторыю. На ўроках яна нічым не адрозніваецца ад іншых — носіць школьную форму з эмблемай гімназіі, не карыстаецца касметыкай, сціпла. Звычайнае дзіця, стараннае і добра выхаванае. Настася нікі вельмі добразычліва ставіцца да яе, з разуменнем і падтрымкай.

І ўсё ж, ці варта заахвочваць дзяцей і іх бацькоў да ўдзелу ў міжнародных конкурсах талентаў і прыгажосці?

Арт-дырэктар студыі "Вадалея" Кацярына Пашкевіч упэўнена, што ўсе дзеці таленавітыя, з кожным трэба

займацца індывідуальна, развіваючы іх таленты і здольнасці.

— "Вадалея" мае комплексную і сістэмную праграму развіцця дзяцей, вучыць іх мысліць вобразамі. Кожны навочок праходзіць тэст на творчасць, на аснове якога з ім займаюцца індывідуальна. Таленавітыя дзеці, пераішоўшы такую спецыяльную падрыхтоўку, у нашым "Банку дадзеных" ужо шмат. Гэта энергетычна моцныя асобы, здольныя пераўвасабляцца, якія маюць артыстычныя здольнасці і чыстыя, адкрытыя душы. Мяне заўсёды адштурхоўваюць конкурсы прыгажосці — стандартныя фігуры і штучныя ўсмешкі. Нашы дзеці — натуральныя, гарманічны развітыя. І мы стараемся ўдзельнічаць менавіта ў такіх міжнародных конкурсах, дзе ацэньваюцца не толькі знешнія дадзеныя, але і інтэлект, талент. Па-першае, на міжнародных конкурсах дзеці прадстаўляюць сваю краіну і яе духоўныя набыткі, сваё веданне гісторыі і нацыянальнай спадчыны. Калі бачыш, як падываецца сцяг тваёй краіны, лунае над іншымі, калі Радзіма ўслаўлена тваёй працай, гэта выклікае вялікі гонар і найлепшая ўзнагарода за ўсё.

Перамога ў Салоніках — першая такая вялікая перамога. Але яшчэ важней, што, дзякуючы ёй і ў выніку перамоў з аргкамітэтам "Міні-Міс Сувет-2006" Беларусь атрымала права на правядзенне гэтага конкурсу ў нашай краіне! Некалькі краін — Бразілія, США, Грэцыя, краіны СНД і іншыя ўжо выказалі жаданне прыехаць да нас праз год на міжнародны дзіцячы конкурс выканальніцкіх відаў мастацтваў.

Спадзяёмся, што "Вадалея" на правільным шляху і яшчэ шмат зробіць для прэстыжу нашай краіны за мяжой. Гэтакі можа бы садзейнічаць і конкурс "Міні-Міс Сувет-2007", які мы маем шанс правесці ў нашай краіне. Як бы там ні было, вінуем увесь калектыў студыі ў дасягнутым вялікім поспехам і зычым новых перамог!

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.
НА ЗДЫМКУ: Настасся НІКІФАРАВА са сваім дзядулем у Крычаве.
Фота БелТА.

Знаходка

Слуцкі кароль

Вядома, што радзіма шахмат — Індыя. У Беларусь яны трапілі прыкладна ў XI стагоддзі. Падчас археалагічных раскопак у 15-ці гарадах Беларусі было выяўлена больш за тры дзесяткі шахматных фігур. Сярод іх ёсць як абстрактныя, так і рэалістычныя выкананыя выявы. Найбольшую цікавасць маюць менавіта апошнія, бо даюць магчымасць больш акрэслена меркаваць пра мастацкі густ нашых продкаў.

Сярод усяго набору шахматных фігур, што былі знойдзены ў Беларусі, найвялікшую каштоўнасць уяўляе фігурка караля, якая была знойдзена на дзядзінцы (умацаваная частка горада, дзе жыў князь са сваёй дружнай, княжацкімі дзецьмі) летапіснага Слуцкаса, зараз Слуцка, размешчанага ў 100 кіламетрах на поўдзень ад Мінску.

Кароль са Слуцку — масіўная, вагаю 65 грамаў, фігурка, выразаная з ласінага рогу. Яе вышыня 6,8 сантыметра, памеры ў аснованні прыкладна 3,5 x 3,5 сантыметра. Яна ўяўляе сабою выяву мужчыны шляхетнага выгляду ў шапцы, які займае княжацкі сталец. З-пад шапкі відаць валасы, што стрыжаныя "пад гаршчок". Ногі абутыя ў высокія боты, рукі ўладарна складзены на каленях. Знойдзена фігурка ў пласту, які датуецца першай трэцю XII стагоддзя.

Знаходка шахматнага караля ў Слуцку — з'ява унікальная ў археалогіі ўсходнеславянскага горада, паколькі нідзе, акрамя як у Беларусі, такой фігуркі больш няма. Нейкае падабенства на яе маецца ў Нарвегіі, але беларуская знаходка лепшая. Пабачыць яе можна ў Слуцкім краязнаўчым музеі, дзе яна экспануецца.

Леанід КАЛЯДЗІНСКІ, археолаг.

Подыум

Аншлаг на "Fashion dog"!

Паказ калекцыі ў адной з самых папулярных сярод глядачоў і мадэльераў-дизайнераў намінацыі "Fashion dog" прайшоў на конкурсе "Белая амфара" ў Віцебску. Гэта намінацыя стала сапраўдным фурорам конкурсу. Сёлета ў ёй было прадстаўлена 13 калекцый пяці аўтараў.

НА ЗДЫМКУ: паказ калекцыі ў намінацыі "Fashion dog" Фота Аляксандра ХІТРОВА, БелТА.

«Голас Радзімы»
Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК.

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Незалежнасці, 44.
Тэлефоны: (+375 - 17) 288 - 11 - 97 (тэл./факс), 288 - 12 - 80, 284 - 76 - 56 (бухгалтэрыя), 288 - 17 - 82.
Галоўны рэдактар: 8029 - 6 - 88 - 17 - 82.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
ў ІНТЭРНЭЦЕ:
<http://www.belarus21.by>

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Аб'ём 8 друк. аркуш. Тыраж 1283 экз. Заказ 648Г. Падпісана да друку 10. 10. 2006 г. у 12.00.
Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе. Знакам R пазначаны рэкламныя матэрыялы.
Адрукавана ААТ «Чырвоная зорка» (220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3).
Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.
© «Голас Радзімы», 2006.